

Dirnad Economi Cymru
Economic Intelligence Wales

Cwmnïau canolig eu maint a strwythur busnes yng Nghymru

Tachwedd 2019

Crynodeb Gweithredol	3
1. Cyflwyniad	5
2. Dosbarthiad ac esblygiad	6
3. Cwmnïau canolig eu maint a strwythur busnes yng Nghymru	9
4. Perfformiad BBaCh Cymru	17
5. Ffactorau sy'n dylanwadu ar ddeinameg busnes yng Nghymru	22
6. Casgliadau ac argymhellion	26

Nikos Kapitsinis, Max Munday and Annette Roberts

Uned Ymchwil Economi Cymru, Ysgol Busnes Caerdydd
mundaymc@cf.ac.uk

Am wybodaeth bellach neu i gyflwyno adborth a chynigion ymchwil,
e-bostiwch: DirnadEconomi@bancdatblygu.cymru

Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol wedi cyngori ar gynhyrchu'r adroddiad hwn ond nid yw'n gyfrifol am y safbwyntiau neu'r ystadegau a gyflwynwyd ac nid yw wedi dilysu'r cynnwys.

Dirn ^{ad} Economi Cymru Cyfyngedig, Uned Pentref Busnes Iâl, Ffordd Ellice, Wrecs ^{am}, Cymru, LL13 7YL, 11001584.

Mae Banc Datblygu Cymru ccc (Development Bank of Cymru Plc) yn gwmni daliannol Grŵp sy'n masnachu fel Banc Datblygu Cymru. Mae'r Grŵp yn cynnwys nifer o is-gwmnïau sydd wedi'u cofrestru gydag enwau gan gynnwys y llythrennau blaen BDC. Mae Banc Datblygu Cymru ccc yn gwmni cyllid datblygu sy'n eiddo llwyr i Weinidogion Cymru ac nid yw wedi'i awdurdodi na'i reoleiddio gan yr Awdurdod Rheoleiddio Darbodus (ARhD) na'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (AYA). Mae gan Banc Datblygu Cymru (Development Bank of Cymru Plc) dri is-gwmni sydd wedi'u hawdurdodi a'u rheoleiddio gan yr ARhA. Sylwer nad yw Banc Datblygu Cymru ccc (Development Bank of Cymru Plc) nac unrhyw un o'i is-gwmnïau yn sefydliadau bancio nac yn gweithredu fel y cyfryw. Mae hyn yn golygu na all unrhyw un o'r endidau grŵp dderbyn blaendaliadau gan y cyhoedd. Gellir dod o hyd i siart strwythur cyfreithiol cyflawn ar gyfer Banc Datblygu Cymru ccc bancdatblygu.cymru.

Crynodeb Gweithredol

Mae'r adroddiad hwn yn archwilio strwythur busnes yng Nghymru a rôl cwmnïau canolig yn benodol. Mae'n ceisio astudio a oes gan Gymru 'ddigon' o gwmnïau maint canolig ac a ddylai'r cwmnïau hyn fod yn ganolbwynt ar gyfer ymyriadau ariannol gan fod cefnogaeth busnesau bach a chanolig (BBaCh) yn canolbwyntio'n gryf ar gwmnïau micro-fach a busnesau newydd.

Mae'r ffocws hwn ar gwmnïau canolig wedi cael ei ysgogi'n rhannol gan astudiaethau blaenorol sydd wedi awgrymu y gallai fod 'canol ar goll', (diffyg) o gwmnïau canolig eu maint yng Nghymru.

Mae'r adroddiad yn amlinellu'r materion data pwysig y mae'n rhaid eu hystyried wrth ddadansoddi'r boblogaeth fusnes yng Nghymru. Mae gwahanol ffynonellau data yn amrywio o ran eu cwmpas o weithgaredd busnes. Mae data a ddarparwyd gan Ddadansoddiad Maint Busnesau Cymru gan Lywodraeth Cymru yn dangos y bydd 2,155 o gwmnïau maint canolig yng Nghymru yn 2018. Mae'r data hwn yn cynnwys cwmnïau sydd wedi'u cofrestru yng Nghymru, yn ogystal â'r rhai sydd wedi'u cofrestru mewn man arall ond sydd â gweithrediadau sylweddol yng Nghymru. Er mai hon yw'r ffynhonnell ddata swyddogol ar gyfer y boblogaeth fusnes yng Nghymru, nid yw'r data'n addas ar gyfer cymharu Cymru ag ardaloedd eraill yn y DU.

Mae data a ddarperir gan Adran Ynni Busnes a Strategaeth Ddiwydiannol (a adwaenir fel BEIS) y DU yn cael ei gynhyrchu'n gyson ledled y DU a gellir ei ddefnyddio at ddibenion cymharol. Mae data BEIS yn dangos bod tua 1,300 o gwmnïau maint canolig yng Nghymru. Nid yw'r ffynhonnell ddata hon yn cynnwys cwmnïau sydd wedi'u cofrestru y tu allan i Gymru ond sydd â gweithrediadau busnes yng Nghymru.

Mae gan Gymru gyfran debyg o gwmnïau maint canolig wrth gyfrif mentrau, a chyfraniad uwch at gyflogaeth a throsiant, o'i gymharu â chyfartaledd y DU; fodd bynnag, mae'r DU y tu ôl i rai o wledydd yr UE.

Mae ymchwil flaenorol yn awgrymu nad oes strwythur busnes delfrydol. Dylid nodi fod rhannu llinellau rhwng cwmnïau bach, canolig a mawr yn destun dadlau ar raddfa fawr.

Mae'r adroddiad yn cyflwyno cymariaethau rhwng Cymru a'r DU a gweinyddiaethau a rhanbarthau datganoledig eraill, yn ogystal â rhwng gwledydd y DU a UE. Mae'r cymariaethau yn nhermau nifer y cwmnïau o faint penodol, eu cyfran mewn cyflogaeth a throsiant, dosbarthiad mentrau mewn sectorau a lleoedd penodol, a pherfformiad cwmnïau o ddisbarthiadau o wahanol faint o ran cynhyrchiant. Mae'r adroddiad hefyd yn ystyried ffactorau sy'n dylanwadu ar ddeinameg busnes.

O'i gymharu â'r DU a gweinyddiaethau datganoledig eraill, nid oes unrhyw 'ganol coll' o ran cyfran y cwmnïau maint canolig yn y cyfrif busnes yng Nghymru. Mae gan Gymru, yn debyg i rannau eraill o'r DU, nifer gymharol fach o gwmnïau canolig (a mawr) yn y strwythur busnes o gymharu â chwmnïau llai, ac yn rhinwedd eu maint, mae'r cwmnïau hyn yn gwneud cyfraniad anghymesur o bwysig i'r economi yn nheleau trosiant, cyflogaeth a chynhyrchedd.

Fodd bynnag, mae'r adroddiad wedi canfod bod mentrau canolig wedi cofnodi cyfraddau twf cymharol isel o ran cyfrif a chyfran menter yn ystod y pum mlynedd diwethaf, gan ddarparu peth tystiolaeth o gyfraddau isel o esblygiad busnes ymysg y cwmnïau canolig.

Crynodeb Gweithredol

Mae bylchau cynhyrchiant hefyd rhwng Cymru a'r DU ar draws pob band maint cwmnïau (gan gynnwys o fewn y grŵp maint canolig), a fesul diwydiant. Mae trosiant fesul gweithiwr yng Nghymru ar ei hôl hi o ran cwmnïau'r DU. Eithriad pwysig i'r diwydiant yw cynhyrchu, lle gwnaeth cwmnïau micro a chanolig eu maint yn well na chyfartaledd y DU o ran trosiant fesul gweithwyr yn 2018.

Mae'r adroddiad hwn yn awgrymu, yn economi gyfoes Cymru, ei bod yn bwysig i ymriadau annog twf ac arloesedd cynhyrchiant, waeth beth fo maint y cwmni.

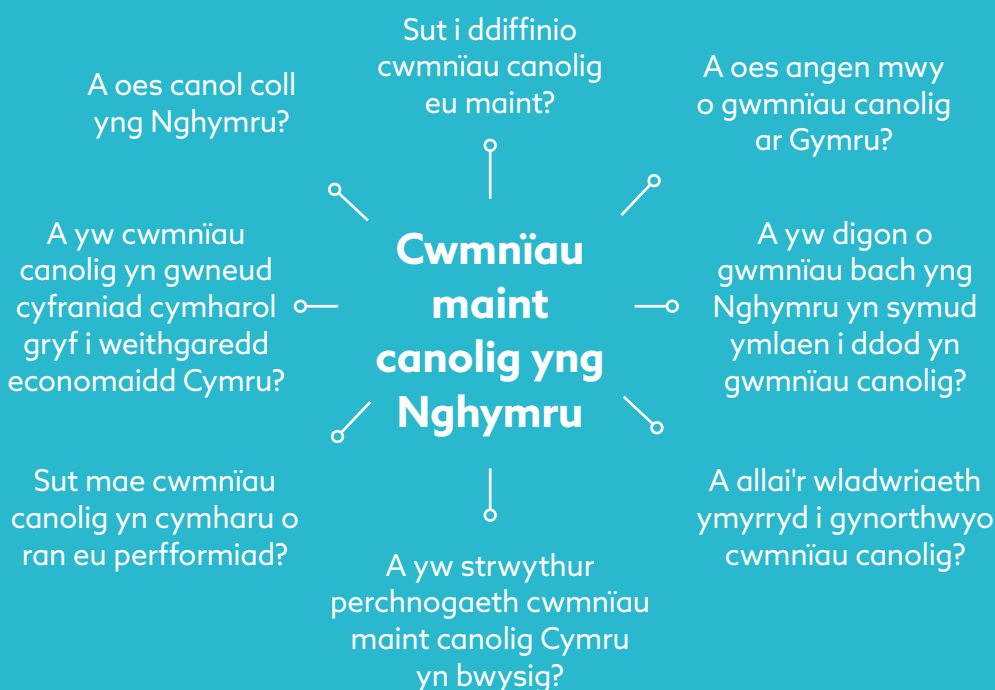
Er bod twf trosiant cymharol gryf ar y cyfan o fewn y grŵp canolig o gwmnïau, canfu'r

adroddiad fod y twf hwn wedi'i ganoli mewn nifer fach o fentrau, sydd â'r potensial wedyn i symud ymlaen i faint cwmni (cyflogaeth) mwy. Dangoswyd bod nifer fwy o gwmnïau canolig wedi profi twf isel neu negyddol.

Nododd yr adroddiad nifer o ffactorau sy'n dylanwadu ar ddeinameg busnes yng Nghymru. Yn bwysig ymhlith y ffactorau hyn yw uchelgeisiau twf isel llawer busnesau bach a chanolig, gyda hyn yn cysylltu gydag ystod o ffactorau eraill gan gynnwys materion cyllido, ac ymwybyddiaeth o ymriadau'r llywodraeth. Bydd nifer o ffactorau y tu allan i'r cwmni hefyd yn dylanwadu ar ddeinameg busnes. Mae'r rhain yn cynnwys materion strwythurol a ffactorau hanesyddol.

Trwy ddadansoddi cwmnïau maint canolig yng Nghymru, mae nifer o gwestiynau ymchwil pellach wedi dod i'r amlwg, yn ymwneud yn fwy penodol â nodweddion ac effeithiau posibl y rhain, a chwmnïau eraill yng Nghymru.

Cwmnïau maint canolig - cwestiynau ymchwil dethol

Dylai ymchwil yng Nghymru yn y dyfodol archwilio materion perchnogaeth a rheolaeth, a'r canlyniadau i'r economi leol, yn enwedig o ran datblygu sgiliau, gofynion cyllid, ac ymddygiad prynu lleol. Mae'n ymddangos bod hyn yn arbennig o bwysig wrth i ddiddordeb dyfu yng nghysyniad yr economi sylfaenol.

Mae cwestiynau allweddol ymchwil i fusnesau bach a chanolig yn ymwneud â dnameg maint cwmnïau, er enghraifft, faint o gwmnïau canolig sy'n llwyddo i ddod yn gwmnïau mawr a beth sy'n digwydd i ragolygon twf busnes os yw cwmnïau allanol yn cymryd cwmnïau drosodd. Archwilir y materion hyn mewn adroddiad DEC yn ystod 2020.

Mae'r adroddiad hwn yn archwilio strwythur busnes yng Nghymru a rôl cwmnïau canolig yn benodol. Mae'r ffocws hwn wedi'i ysgogi'n rhannol gan astudiaethau blaenorol sydd wedi awgrymu y gallai fod 'canol coll', (diffyg) o gwmnïau maint canolig yng Nghymru.¹

Yn ogystal, oherwydd eu maint mwy, a'u rhagolygon cysylltiedig gyda chynhyrchiant, arloesedd a thwf uwch, mae gan y garfan hon o gwmnïau bwysigrwydd arbennig dichonol i economi Cymru mae'n deilwng ymchwilio hyn.

Mae dros 99% o gwmnïau yng Nghymru wedi'u categoreiddio fel busnesau bach a chanolig (BBaChau). Diffinnir busnesau bach a chanolig fel mentrau sy'n cyflogi hyd at 250 o weithwyr ac sydd â throsiant blyneddol o lai na €50 miliwn.² Yn y diffiniad eang hwn o BBaCh, y cwmnïau micro yw'r rhai sy'n cyflogi hyd at 9 o bobl, tra bo' cwmnïau bach yn cyflogi 10 i 49 o weithwyr, gyda chwmnïau maint canolig yn cyflogi 50 i 249 o bobl.

Mae BBaCh yn grŵp arbennig o heterogenaidd gyda chwmnïau micro, bach a chanolig eu maint yn meddu ar nodweddion ac anghenion gwahanol. Yn wir, gall hyd yn oed cwmnïau sy'n dod o fewn y categori maint canolig fod yn gwmnïau rhyngwladol yn eu rhinwedd eu hunain. Mae angen hefyd ystyried rhai agweddau ansoddol yng nghyd destun menter. Er enghraifft, gallai cwmni bach yn y sector 'fintech' neu mewn technolegau digidol gael ei ystyried yn fenter ganolig ei maint, o ran ei gynhyrchiant neu ddeinameg economaidd, tra gallai micro-gwmni sy'n allforio neu'n cyflogi e-fasnach fod yn gorfforaeth drawswladol. O ganlyniad, mae'r diffiniad o fusnesau bach a chanolig yn aml yn cael ei herio.

Mae'r adroddiad hwn yn darparu tystiolaeth yn seiliedig ar gyfraniad cwmnïau canolig i economi Cymru, a'r goblygiadau cysylltiedig. Defnyddir y canfyddiadau i ystyried:

Sut mae Cymru yn cymharu â rhannau eraill o'r DU a'r UE o ran nifer ac arwyddocâd cwmnïau canolig.

A ddylai cwmnïau canolig fod yn ganolbwynt i ymyriadau'r llywodraeth gan fod cefnogaeth busnesau bach a chanolig yn canolbwyntio'n gryf ar gwmnïau micro-fach a busnesau newydd.

Mae adran nesaf yr adroddiad hwn yn adolygu ymchwil ar bwysigrwydd cwmnïau canolig mewn demograffeg busnes, ac yn tynnu sylw at y ffactorau cyffredinol sy'n pennu twf busnes. Mae'r adran hon hefyd yn ystyried problemau diffinio dosbarthiadau maint BBaCh.

Mae Adran 3 yn darparu rhywfaint o ddadansoddiad cymharol o arwyddocâd cwmnïau o ddsbarthiadau o wahanol faint rhwng rhannau o'r DU a'r Undeb Ewropeaidd ac mae'n chwilio am rai casgliadau eang fel a yw Cymru yn cael ei chynrychioli'n ddigonol neu heb gynrychiolaeth ddigonol o ran maint y gweithgaredd economaidd a ymglymerir ag o mewn mentrau canolig eu maint.

Mae Adran 4 yn archwilio perfformiad cwmnïau o wahanol ddsbarthiadau maint cyflogaeth yng Nghymru o ran proffidoldeb, cynhyrchiant a thwf.

Mae Adran 5 yn awgrymu rhai ffactorau sy'n dylanwadu ar y rhagolygon dosbarthu maint cwmnïau ac esblygiad busnes yng Nghymru. Mae Adran 6 yn cyflwyno'r casgliadau a'r argymhellion ar gyfer ymchwil bellach.

¹ Gweler er enghraifft, FfBB (2017). Canol coll Cymru. Ar gael oddi ar: https://www.fsb.org.uk/docs/default-source/fsb-org-uk/fsb_missing_middle_eng.pdf?sfvrsn=0; gweler hefyd Sefydliad Materion Cymru (2015). Strategaeth economaidd ar gyfer Cymru? Ar gael oddi wrth: http://www.iwa.wales/click/wp-content/uploads/IWA_EconomicStrategyforCymru.pdf

² Comisiwn Ewropeaidd (2003). Argymhellid y Comisiwn 2003/361 / EC. Cyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd L124, 36-41.

2.1. Dosbarthiad maint cwmnïau mewn economi ranbarthol

Mae heterogenedd cwmni, o ran maint, lleoliad, sector a chynhyrchedd, yn oblygiad anochel i gystadleuaeth, arloesedd a cheisio elw mewn economi marchnad.³ Mae cwmnïau'n ceisio mantais gystadleuol trwy fabwysiadu arferion sydd yn idiosyncratig i raddau helaeth, ac mae gan gwmnïau, hyd yn oed mewn diwydiannau sydd â chysylltiad agos, daflwybrau twf gwahanol iawn, a dynameg poblogaeth o ran mynediad, allanfa ac uno (uniad) newydd.

Mae heterogenedd y strwythur busnes yn nodwedd gyffredin a phwysig o economi ranbarthol iach⁴ a gellir ei gysylltu â pherfformiad allforio a thwf cynhyrchiant.⁵ Fodd bynnag, yn ychwanegol at bwysigrwydd heterogenedd mae mater yr un mor bwysig o ran deinameg poblogaethau busnes rhanbarthol, er enghraifft, symudiad cwmnïau rhwng dosbarthiadau maint, a hylifedd mewn busnesau sy'n dechrau o'r newydd ac allanfeydd cadarn.⁶ Gallai poblogaeth 'nad yw'n ddeinamig' arwain at ddirywiad mewn cyflogaeth a thwf cynhyrchiant.⁷ Mae esblygiad hylifol poblogaethau busnes yn arwain at well cyfleoedd ar gyfer masnach ryngwladol a thwf allforio.⁸

Mae pwysau anadweithiol, trwy gystadleuaeth, arbenigo a dewis, yn effeithio ar gyfraddau amnewid menter ac felly dosbarthiad maint cadarn.⁹ Mae gwahaniaethau yn y defnydd a wneir o ddysgu ac addasu arloesol yn cynyddu'r siawns o oroesi. O ganlyniad mewn amgylchedd â chyfyngiadau adnoddau, nid yw pob cwmni'n llwyddo i dyfu. Gall cwmnïau canolig wynebu cystadleuaeth gan newydd-ddyfodiaid a chwmnïau mawr sefydledig. Mewn achosion o'r fath, mae cwmnïau canolig mewn un cyfnod naill ai'n mynd ymlaen i fod yn chwaraewyr mawr newydd, neu'n marw /dirywio o'r boblogaeth wrth iddynt gael eu disodli gan set newydd o chwaraewyr diwydiant maint canolig.¹⁰ Posiblirwydd arall yw y gall rhai cwmnïau canolig aros yn eu hunfan oherwydd diffyg uchelgais.

Maint cwmni a chostau trafodion o ran arbedion maint a chwmpas

Amlygodd Adroddiad Bolton (1971) oruchafiaeth gynyddol cwmnïau mawr yn economi'r DU, cynnydd yn lefelau agregau a chrynodiad y farchnad, a'r gwasgu disgwylidig allan o gwmnïau llai wrth i arbedion maint ddod yn fwy a mwy pwysig. Fodd bynnag, mae'r sector BBaCh yn ei chyfanrwydd wedi bod yn llawer mwy cydnerth na'r hyn a ddisgwyliwyd 40-50 mlynedd yn ôl. Mae tueddiadau twf BBaCh wedi bod yn amlwg iawn ledled y DU.

³ Essletzbichler, J. and Rigby, L. (2007). Exploring evolutionary economic geographies. *Journal of Economic Geography* 7, 549-571.

⁴ Bartelsman, E. and Doms, M. (2000). Understanding Productivity: Lessons from Longitudinal Microdata. *Journal of Economic Literature*, 38, 569-594.

⁵ Melitz, M. (2003). The Impact of Trade on Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity. *Econometrica* 71, 1695-1725.

⁶ Storey, D.J. (1994). *Understanding the Small Business Sector*. London: Routledge.

⁷ Luttmer, E. (2007) Selection, Growth, and the Size Distribution of Firms. *The Quarterly Journal of Economics* 122, 1103-1144.

⁸ Melitz, M. (2003). The Impact of Trade on Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity. *Econometrica* 71, 1695-1725.

⁹ Hannan, M. and Freeman, J. (1977). The population ecology of organizations. *American Journal of Sociology* 82, 929-64.

¹⁰ MacArthur, R. (1972). *Geographical Ecology: Patterns in the Distribution of Species*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

2.1. Dosbarthiad maint cwmnïau mewn economi ranbarthol

Mae ymchwil flaenorol yn datgelu nad oes dosbarthiad maint cwmni 'gorau posibl'; felly mae'n anodd dadlau a yw cynnydd yn nifer y cwmnïau canolig eu maint mewn diwydiant yn ddatblygiad da neu ddrwg.

Fodd bynnag, mae rôl i gwmnïau canolig eu maint o ran cyfraniad at dwf economaidd rhanbarthol, cyflogaeth ac arloesedd.¹¹ Mae ymchwil wedi datgelu y gall cwmnïau canolig fod yn fwy cydnerth / gwydn na chwmnïau llai. Mae eu maint yn awgrymu mwy o adnoddau ariannol, tueddiad allforio uwch a mwy o amrywiaeth o fewn y cwmni, a thrwy hynny mae'n rhoi hwb i'r rhagolygon goroesi.¹²

Mae eu maint yn golygu y gellir cael mynediad haws at gyllid allanol o'i gymharu â chwmnïau llai, yn rhannol o ganlyniad i fynediad cynyddol y cyllidwyr at wybodaeth feddal am y busnesau hyn. Ond yn aml cwmnïau llai, er gwaethaf eu diffyg adnoddau a'u gwybodaeth gymharol, sy'n cael eu nodi fel rhai sy'n fwy dwys o ran arloesedd, ac yn llai rhwym o ran dibyniaethau llwybr sy'n siapio penderfyniadau mewn cwmnïau mwy sefydledig.¹³ Yn ogystal, mae busnesau bach yn chwarae rhan bwysig mewn cyflogaeth trwy greu swyddi mewn rhanbarthau ymylol. Mae hyn yn atgyfnerthu'r casgliad uchod bod heterogenedd y strwythur busnes yn nodwedd gyffredin a allai fod yn bwysig mewn economi ranbarthol iach.

¹¹ Kamal-Chaoui, L. (2018). Better policies for SMEs to scale up and go global. Available from: http://oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/6021/Better_policies_for_SMEs_to_scale_up_and_go_global.html

¹² McPherson, M. (1995). The Hazards of Small Firms in Southern Africa. *The Journal of Development Studies*, 32(1), 253-277.

¹³ Baumol, W. (2004). Entrepreneurial Enterprises, Large Established Firms and Other Components of the Free-Market Growth Machine. *Small Business Economics* 23, 9-21.

2.2. Ffactorau esblygiad busnes

Mae cysylltiad agos rhwng penderfynyddion dosbarthiad maint cwmni mewn poblogaeth fusnes â'r ffactorau sy'n pennu twf maint cwmnïau.¹⁴ Mae deddf Gibrat (1931)¹⁵ yn dangos nad yw cyfraddau twf yn dibynnu ar faint y cwmni. Yn wir, mae peth tystiolaeth yn awgrymu perthynas negyddol rhwng maint a thwf y cwmni, gyda chyfraddau ymadael yn dirywio gyda maint y cwmni.¹⁶

Mae oedran busnes wedi'i gydbblethu â newidiadau mewn demograffeg busnes. Mae dosbarthiad maint busnes o fewn diwydiant yn cael ei effeithio gan gam y diwydiant yn ei gylch bywyd ac aeddfedrwydd y sector.¹⁷ Yn fwy cyffredinol, yr ystod gyfan o ffactorau sy'n effeithio ar dwf busnes (er enghraifft, nodweddion mentergarwyr/entrepreneuriaid, argaeledd adnoddau, ffactorau economaidd-gymdeithasol a gofodol penodol y diwydiant¹⁸) yn gysylltiedig â dosbarthiad maint cwmnïau mewn diwydiant. Yn hyn o beth, bydd polisiau economaidd a diwydiannol, gan gynnwys ymyriadau i helpu busnesau newydd, a helpu i annog cwmnïau bach sy'n tyfu'n gyflym, yn dylanwadu ar ddsbarthiad maint cwmnïau.¹⁹

Mae polisiau sy'n ymwneud â threthi, marchnadoedd credyd, a hawliau cyflogaeth, ynghyd â ffactorau sefydliadol sy'n effeithio ar lefel costau trafodion megis graddfa amddiffyniad 'hawliau eiddo' a lefel biwrocratiaeth hefyd yn dylanwadu ar ddsbarthiad maint cwmnïau.²⁰

Disgwylir i gyfyngiadau cyllid hefyd gael effeithiau cynnil ar ddsbarthiad maint cwmnïau, er enghraifft, dogni credyd a mynediad anwastad at gyllid.²¹ Mae materion yn ymwneud â chyllid hefyd yn ganlyniad ochr y galw, gyda chwmnïau bach ddim bob amser yn ceisio cyllid allanol, oherwydd uchelgeisiau twf isel, ofn rhoi rheolaeth y cwmni i ffwrdd ac amharodrwydd i wasanaethu dyled. Ar ben hynny mae costau uchel cyfalaf ac argaeledd gwael credyd yn peri rhwystrau i dwf cwmnïau bach ac i nifer y cwmnïau bach sy'n tyfu ac yn dod yn gwmnïau canolig a mawr eu maint.²²

¹⁴ Angelini, P. and Generale, A. (2008). On the evolution of firm size distributions. *American Economic Review*, 98, 426-438.

¹⁵ Gibrat, R. (1931). *Les inegalites economiques. Applications: Aux inegalites des richesses, a la concentration des entreprises, aux populations des villes, aux statistiques des familles, etc., d'une loi nouvelle: La loi de l'effect proportionnel*. Paris: Sirey.

¹⁶ Bartlett, W. and Bukvič, V. (2001). Barriers to SME Growth in Slovenia. *MOST: Economic Policy in Transitional Economies*, 11(2), 177-195.

¹⁷ Dinlersoz, E. and MacDonald, G. (2009). The industry life-cycle of the size distribution of firms. *Review of Economic Dynamics* 12, 648-667.

¹⁸ Liedholm, C. (2002) Small Firm Dynamics: Evidence from Africa and Latin America. *Small Business Economics*, 18, 225-240.

¹⁹ Henrekson, M. and Johansson, D. (1999). Institutional Effects on the Evolution of the Size Distribution of Firms. *Small Business Economics* 12, 11-23.

²⁰ Desai, M., Gompers, P. and Lerner, J. (2003). Institutions, Capital Constraints and Entrepreneurial Firm Dynamics: Evidence from Europe. *National Bureau of Economic Research Working Paper No. 10165*.

²¹ I weld adolygiad gweler: Angelini, P. and Generale, A. (2008). On the evolution of firm size distributions. *American Economic Review* 98, 426-438.

²² Rajan, R. and Zingales, L. (1998). Financial Dependence and Growth. *American Economic Review*, 88, 559-86.

²³ Martin, R. and Sunley, P. (2006). Path Dependence and Regional economic evolution. *Journal of Economic Geography* 6, 395-437.

2.2. Ffactorau esblygiad busnes

Mae dylanwadau hanesyddol hefyd yn gosod cyfyngiadau ar ddatblygiad. Mae theori esblygiadol y cwmni yn awgrymu bod prosesau dibyniaeth ar lwybrau yn siapio'r ffordd y mae cwmnïau'n gwneud penderfyniadau, ac yn gallu gweithio i greu cloi i mewn i lwybr datblygu penodol.²³ Mae effaith digwyddiadau a phenderfyniadau'r gorffennol yn digwydd trwy amrywiol fecanweithiau yn y cwmni,

ei ddiwydiant a'r amgylchedd allanol, a gall arwain at gloi cwmnïau mewn llwybrau niweidiol. Gall y dibyniaethau llwybr mawr hyn hefyd siapio rhagolygon datblygu economaidd rhanbarthol. Mae dewisiadau ac arferion y gorffennol, gan gynnwys technolegau a chynhyrchu dyluniad, sgiliau llafur yn seiliedig ar broses ddysgu, yn effeithio'n gryf ar y dewisiadau yn y cyfnod canlynol.

2.3. Casgliadau

Mae'r adolygiad yn awgrymu nad oes strwythur busnes gorau posibl ar gyfer economi ac yn wir bod hetrogenedd yn nodwedd bwysig ac iach o economi ranbarthol. Fodd bynnag, o bwysigrwydd yw nodweddion cwmnïau o wahanol feintiau

o fewn economi, a deinameg symudiadau o fewn a rhwng dosbarthiadau maint, a chychwyn ac allanfeydd cwmnïau newydd. Yna bydd twf busnes, a'r ffactorau sy'n effeithio ar dwf, yn cysylltu â dosbarthiad maint cwmnïau o fewn economi.

3.1. Faint o gwmnïau canolig sydd gan Gymru?

Nid oes ateb clir i'r cwestiwn hwn, gyda gwahanol ffynonellau ystadegol yn cyflwyno casgliadau gwahanol. Mae dadansoddiad manwl o'r gwahaniaethau rhwng ffynonellau ystadegol y tu hwnt i gwmpas yr adroddiad hwn.²⁴ Fodd bynnag, mater hanfodol yw gwahaniaethau yng nghyfrif busnes Cymru mewn amcangyfrifon a ddarperir fel rhan o Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS (Adran Ynni Busnes a Strategaeth Ddiwydiannol y DU), a'r data sydd ar gael yn Dadansoddiad Maint o Fusnesau Cymru Llywodraeth Cymru. Er enghraifft, yn achos cwmnïau canolig eu maint, mae amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS yn dangos tua 1,300 yng Nghymru, tra bod data Llywodraeth Cymru yn datgelu amcangyfrifon o fwy na 2,100 (Tabl 1).

Mae'r rhesymau allweddol dros y gwahaniaethau hyn mewn perthynas â'r cyfrif cwmnïau canolig yn benodol yn cynnwys y canlynol:

- Nid yw Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS ar gyfer Cymru yn cynnwys holl gyflogwyr y sector preifat yng Nghymru.
- Nid yw Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS yn ystyried mentrau sydd wedi'u cofrestru y tu allan i Gymru ond â gweithgaredd yng Nghymru. Mae amcangyfrifon Poblogaeth Busnes o'r fath o gwmnïau canolig eu maint yn seiliedig ar gyflogaeth yna'n cyfateb yn eithaf da â data Tŷ'r Cwmnïau ar gwmnïau sydd â swyddfeydd cofrestredig yng Nghymru.
- Mae Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS yn eithrio elusennau a mentrau dielw sy'n cyfrif am amcangyfrif o 3,800 o fentrau cofrestredig TAW / PAYE yng Nghymru, sy'n cyflogi tua 85,000 o bobl.

Tabl 1.

Cyfrif menter, Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS a Dadansoddiad Maint Busnesau Cymru, 2018 Llywodraeth Cymru.

	Nifer y gweithwyr	Micro	Bach	Canolig	Mawr	Cyfanswm
BEIS	144,070	44,705	8,345	1,295	220	198,635
Llywodraeth Cymru	198,655	47,350	9,365	2,155	1,675	259,200

Ffynhonnell: Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS

O ganlyniad i'r pwyntiau uchod, mae Dadansoddiad Maint Busnesau Cymru Llywodraeth Cymru, a'r data a gedwir ar gronfa ddata Stats Cymru, yn rhoi gwell arwydd o'r stoc busnes preifat yng Nghymru, trwy gynnwys mwy o weithgaredd cwmnïau sydd wedi'u cofrestru mewn rhannau eraill o'r DU, ond mae yna fwy sylweddol o weithgaredd yng Nghymru. Wrth gwrs mae hyn yn creu set arall o faterion o ran 'Beth yw cwmni o Gymru?' Mae'r gwahaniaeth rhwng cwmnïau sydd wedi'u cofrestru ac yn gweithredu yng Nghymru o'i gymharu â chwmnïau sydd wedi'u cofrestru mewn man arall sydd â gweithrediadau yng Nghymru yn un pwysig.

Er enghraifft, gallai'r mathau hyn o wahaniaethau gysylltu gydag absenoldeb gweithgaredd o fath pencadlys yng Nghymru, a drafodir yn nes ymlaen yn yr adroddiad hwn.

Yn dilyn y drafodaeth uchod, wrth gymharu nodweddion cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru â'r rhai mewn rhanbarthau eraill, mae'n fwy priodol defnyddio naill ai Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS neu ystadegau Busnes neu Ddemograffeg y Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG). Dyma'r dull a fabwysiadwyd yn yr adran hon pan wneir cymhariaeth ryng-ranbarthol.

²⁴ Gweler y ddolen we ganlynol i gael crynodeb defnyddiol o'r gwahanol sylw i gwmnïau maint canolig yn ôl ffynhonnell ystadegol <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2018-12/181129-size-analysis-welsh-business-2018-en.pdf> ond cyfeirir y darlennydd hefyd at Ganllaw'r SYG i'r Cyhoeddiadau Ystadegau Poblogaeth a Demograffeg yn https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/16418/guide_to_the_uk_business_population_and_demography.pdf

3.2. Pa mor bwysig yw cwmnïau canolig yng Nghymru?

Un o ddibenion yr adran hon yw archwilio a oes gan Gymru or-gynrychiolaeth neu dangynrychiolaeth o gwmnïau sector preifat mewn dosbarthiadau o wahanol faint. Yn yr adroddiad hwn, mae maint busnes yn cael ei fesur ar sail cyflogaeth. Amlinellwyd rhai o'r materion sy'n ymwneud â defnyddio maint cyflogaeth i ddsbarthu cwmnïau yn adran un yr adroddiad hwn.

Yn ôl data Stats Cymru, roedd 2,155 o gwmnïau canolig eu maint yn weithgar yng Nghymru yn 2018, yn cynrychioli 0.8% o'r boblogaeth o fentrau gweithredol. Fel y nodwyd uchod, nid yw'r ffynhonnell ddata hon yn galluogi cymariaethau ledled y DU. Yn dilyn y drafodaeth yn Adran 3.1 mae'r set gyntaf o dablau yn yr adran hon

o'r adroddiad felly'n defnyddio Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS o ddemograffeg busnes sy'n ymdrin â set lai o fentrau maint canolig.

Yn ôl Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS 2018, roedd mentrau maint canolig yng Nghymru yn cyfrif am 0.7% o'r cyfrif busnes, sy'n agos at gyfartaledd y DU (Tabl 2). Yn ôl yr amcangyfrifon hyn roedd tua 1,300 o gwmnïau maint canolig yng Nghymru (DU, 34,800). Mae mwy o fanylion ar sut mae cyfran y mentrau maint canolig yn amrywio ar draws rhanbarthau'r DU yn Nhabl 4, tra bod Tabl 7 yn darparu dadansoddiad yn ôl band maint o fewn y categori cwmnïau canolig eu maint.

Tabl 2.

Dosbarthiad mentrau yn ol maint dosbarth: Gwledydd a Rhanbarthau Datganoledig y DU 2018.

	Cyfrif Menter (%)			
	Heb weithwyr*	Micro-Fach (1-49 o weithwyr)	Canolig (50-249 o weithwyr)	Mawr (250+ o weithwyr)
DU	75.5	23.8	0.6	0.1
Lloegr	76.0	23.3	0.6	0.1
Cymru	72.5	26.7	0.7	0.1
Yr Alban	71.1	28.0	0.7	0.2
Gogledd Iwerddon	73.1	26.0	0.7	0.1

*Y grŵp hwn o fentrau yw'r rhai hunan gyflogedig heb unrhyw weithwyr (cwmnïau perchennog yn unig).

Ffynhonnell: Amcangyfrifon Poblogaeth Busnes BEIS gweler isod am ragor o wybodaeth <https://www.gov.uk/government/statistics/business-population-estimates-2018estimates-2018>

3.2. Pa mor bwysig yw cwmnïau canolig yng Nghymru?

Yn 2018, roedd 774 o gwmnïau i bob 10,000 o oedolion yng Nghymru (gweler Tabl 3): 561 heb unrhyw weithwyr (cwmnïau perchnogion yn unig), 207 o gwmnïau micro a bach, 5 o faint canolig ac 1 mawr. Mae hyn yn cymharu â mwy na 1,050 o gwmnïau ar gyfer pob 10,000 o

oedolion yn y DU: 799 o gwmnïau perchnogion yn unig, 252 gydag 1-49 o weithwyr, 7 o faint canolig, ac 1 mawr. Mae gan Loegr a Gogledd Iwerddon niferoedd uwch o fentrau canolig i bob 10,000 o oedolion na Chymru a'r Alban.

Tabl 3.

Gwledydd y DU a Rhanbarthau Datganoledig: Cwmnïau yn ôl Maint Cwmni fesul 10,000 o oedolion 2018.

	Heb weithwyr	1-49	50-249	250+	Total
DU	799	252	7	1	1,059
Lloegr	845	259	7	1	1,113
Cymru	561	207	5	1	774
Yr Alban	522	206	5	1	735
Gogledd Iwerddon	656	233	6	1	897

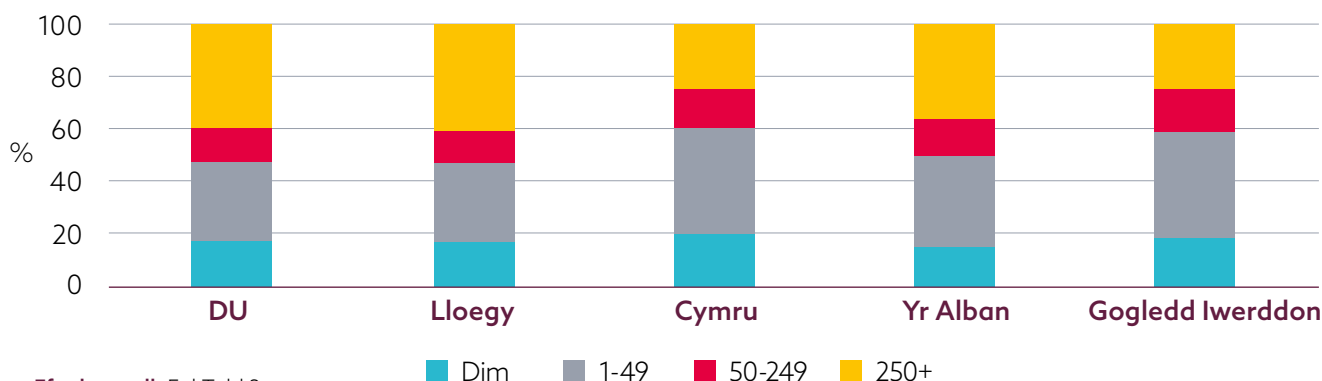
Ffynhonnell: Fel Tabl 2

Yng Nghymru a Gogledd Iwerddon mae tua 75% o weithlu'r sector preifat yn cael ei gyflogi gan fusnesau bach a chanolig, tra bod y ffigur cymharol ar gyfer Lloegr a'r Alban oddeutu 60%. Yng Nghymru, cyfrannodd cwmnïau canolig 14.9% o gyflogaeth y sector breifat.

Roedd cyfran y cwmnïau mawr mewn cyflogaeth sector preifat yng Nghymru a Gogledd Iwerddon yn llawer llai nag yng nghyfartaledd yr Alban, Lloegr a'r DU (tua 25% i 40%). Mae cwmnïau micro a bach yn cyfrannu tua 40% at gyfanswm cyflogaeth y sector preifat yng Nghymru.

Ffigur 1.

Cyfran cyflogaeth yn ôl maint cwmni, gwledydd y DU a gweinyddiaethau datganoledig, %, 2018.

Ffynhonnell: Fel Tabl 2

3.2. Pa mor bwysig yw cwmnïau canolig yng Nghymru?

Cymru a Gogledd Iwerddon sy'n cofnodi'r gyfran uchaf o fusnesau bach a chanolig yng nghyfanswm y trosiant. Gwnaeth cwmnïau maint canolig yng Nghymru yr ail gyfraniad mwyaf at gyfanswm y trosiant yn eu priod ranbarth, ar ôl Gogledd Iwerddon (18.3% i 21.3%). Roedd cyfran y 'corfforaethau mawr' yng nghyfanswm y trosiant yng Nghymru yn 39%, yn llawer is na chyfartaledd y DU (48%) ond yn llawer uwch na Gogledd Iwerddon (29%).

39%

Cyfran corfforaethau mawr Cymru yng nghyfanswm y trosiant

48%

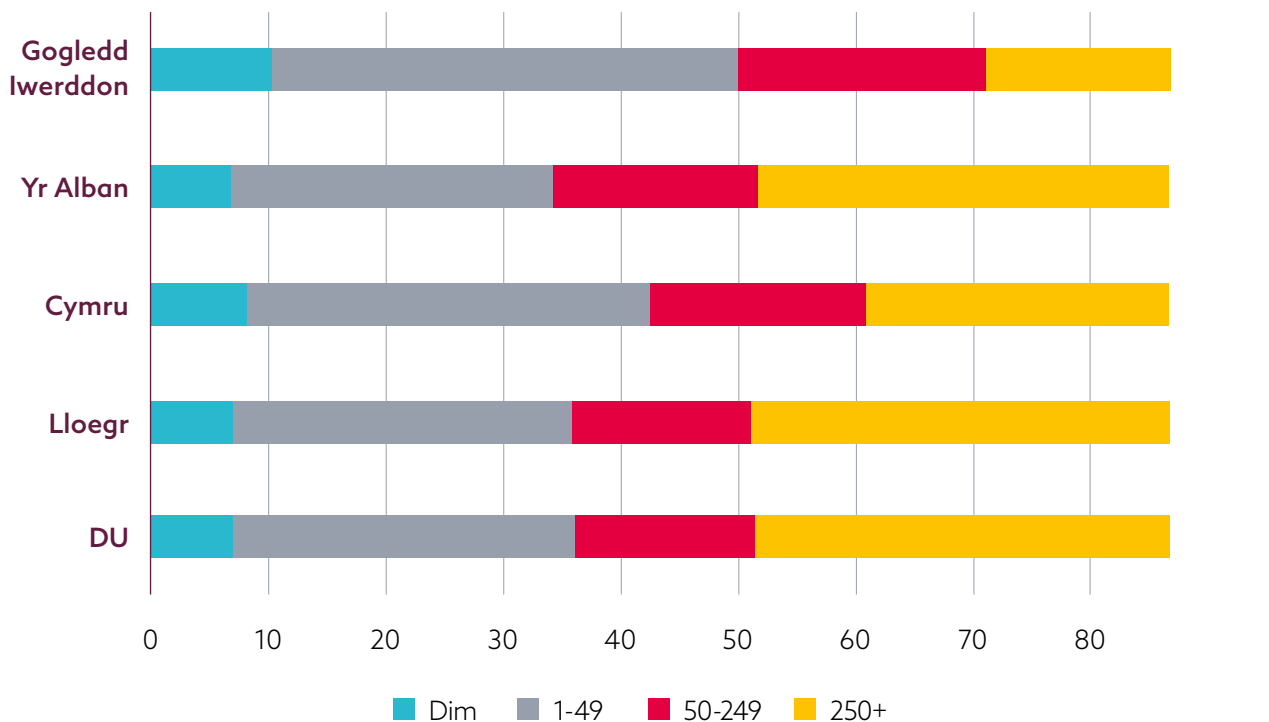
Cyfartaledd y DU cyfran y corfforaethau mawr yng nghyfanswm y trosiant

29%

Gogledd Iwerddon cyfran y corfforaethau mawr yng nghyfanswm y trosiant

Ffigur 2.

Trosiant yn ôl dosbarth maint busnes, gwledydd y DU a gweinyddiaethau datganoledig, %, 2018.

Ffynhonnell: Fel Tabl 2

3.2. Pa mor bwysig yw cwmnïau canolig yng Nghymru?

Mae cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru, a ddiffinnir yn nhermau cyflogaeth, yn gwneud cyfraniad cymharol ychydig yn uwch at gyfanswm cyflogaeth a throsiant na chyfartaledd y DU, tra bod eu cyfran o gyfanswm y cyfrif menter yn debyg i'r

gweinyddiaethau datganoledig eraill a rhanbarthau'r DU (Tabl 4). Mae Tabl 4 yn nodi'r cyfraniad pwysig a wneir gan gwmnïau canolig Cymru, ac ar un lefel, yn datgelu eu pwysigrwydd cymharol i Gymru.

Tabl 4.

Crynodeb: Cyfraniad cwmnïau canolig at werthiannau a chyflogaeth y sector preifat, 2018.

	Cyfrif Menter	Trosiant	Cyflogaeth
DU	0.6	15.4	12.6
Cymru	0.7	18.4	14.9
Yr Alban	0.7	17.2	13.9
Gogledd Iwerddon	0.7	21.3	16.4
Lloegr	0.6	15.1	12.3
Gogledd Ddwyrain	0.6	20.4	14.6
Gogledd Orllewin	0.7	16.2	14.0
Swydd Efrog a'r Humber	0.7	15.6	13.1
Dwyrain Canolbarth Lloegr	0.6	14.3	12.3
Gorllewin Canolbarth Lloegr	0.6	12.3	11.9
Dwyrain Lloegr	0.6	13.4	10.9
Llundain	0.6	16.7	11.3
De Ddwyrain	0.6	13.4	12.7
De Orllewin	0.5	17.0	13.2

Ffynhonnell: Fel Tabl 2

3.3. A yw cwmnïau canolig yn dod yn bwysicach i Gymru?

Mae Tabl 5 yn dangos dosbarthiad mentrau, cyflogaeth a throsiant yng Nghymru ar gyfer 2018 ynghyd â newidiadau yn digwydd er 2013. Sylwch yma bod canlyniadau yn cael eu hadrodd gan ddefnyddio amcangyfrifon gan Lywodraeth Cymru. Gweler Tabl 1 am gymhariaeth o'r cyfrif busnes rhwng ffynonellau data.

Mae Tabl 5 yn datgelu bod nifer y cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru wedi cynyddu 7% yn y cyfnod 2013-18. Roedd hyn yn is na'r twf yn y cyfrif menter yn y categorïau cwmnïau llai. Cyfanswm y cynyddiadau yn y cyfrif menter yng Nghymru yn ystod 2013-18 oedd 17%. Cynyddodd cyfanswm cyflogaeth mewn mentrau Cymru 11% yn ystod 2013-18, gyda chwmnïau yn y categori maint canolig yn profi cynnydd cyflogaeth o 9%. Gostyngodd cyfanswm trosiant busnes yng

Nghymru 0.6% yn ystod y cyfnod o bum mlynedd, gyda gostyngiad sylweddol mewn trosiant ymhlith cwmnïau perchnogion yn unig, o'i gymharu â thwf trosiant cyffredinol cymharol gryf o 19% ar gyfer cwmnïau canolig eu maint.

7%

cynyddu nifer y cwmnïau canolig yng Nghymru yn y cyfnod 2013-18

17%

cynyddu nifer y cwmnïau canolig yng Nghymru yn y cyfnod 2013-18

11%

cynnydd mewn cyflogaeth mewn mentrau yng Cymru yn ystod 2013-18

Tabl 5.

Cyfrif menter, cyflogaeth a throsiant yn ôl band maint yng Nghymru, 2018 a newid 2013-18 (Llywodraeth Cymru, Stats Cymru).

2018	Heb weithwyr	Micro	Bach	Canolig	Mawr	Cyfanswm
Cyfrif Menter	198,655	47,350	9,365	2,155	1,675	259,200
Cyflogaeth (000s)	219	180	178	142	440	1,160
Trosiant (£ miliynau)	3,163	12,875	13,745	16,238	69,009	115,030
2013-2018 (% newid)	Heb weithwyr	Micro	Bach	Canolig	Mawr	Cyfanswm
Cyfrif Menter	17.5	16.7	12.8	7.0	5.4	17.0
Cyflogaeth	17.4	12.2	14.3	8.9	7.9	11.3
Trosiant	-48.5	25.0	15.7	19.1	-6.4	-0.6

Ffynhonnell: Stats Cymru 2019 gweler <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Businesses/Business-Structure/Headline-Data/latestbusinessstructureinwales-by-sizeband-measure>

3.3. A yw cwmnïau canolig yn dod yn bwysicach i Gymru?

Mae Tabl 6, sy'n defnyddio gwybodaeth o Stats Cymru, yn datgelu bod cyfran y cwmnïau maint canolig yng Nghymru o ran cyfrif menter a chyflogaeth wedi newid o 2013 i 2018 o -8.6% a -2.2% yn y drefn honno, tra bod eu cyfran o gyfanswm y trosiant wedi cynyddu i 14.1%. Mae'n ymddangos bod y data'n awgrymu problem bosibl gyda llai o fusnesau bach yn symud ymlaen i fod yn gwmnïau canolig, gan fod yr olaf wedi cofnodi twf is mewn cyfrif a chyfran menter rhwng 2013 a 2018. Mae hyn yn arwydd o fater posib sy'n gysylltiedig â deinameg poblogaeth busnes Cymru.

14.1%

cynnydd yng nghyfran cyfanswm y trosiant mewn mentrau yng

-8.6%

newid yn y fenter cyfri a chyflogaeth yng Nghymru

Tabl 6.

Cyfran o ran cyfrif menter, cyflogaeth a throsiant yn ôl band maint yng Nghymru (%), 2013 a 2018.

2018	Heb weithwyr	Micro	Bach	Canolig	Mawr	Cyfanswm
Cyfrif Menter	198,655	47,350	9,365	2,155	1,675	259,200
Cyflogaeth	219	180	178	142	440	1,160
Trosiant	3,163	12,875	13,745	16,238	69,009	115,030
2013-2018 (% newid)	Heb weithwyr	Micro	Bach	Canolig	Mawr	Cyfanswm
Cyfrif Menter	17.5	16.7	12.8	7.0	5.4	17.0
Cyflogaeth	17.4	12.2	14.3	8.9	7.9	11.3
Trosiant	-48.5	25.0	15.7	19.1	-6.4	-0.6

Ffynhonnell: Fel Tabl 5

3.3. A yw cwmnïau canolig yn dod yn bwysicach i Gymru?

Mae Tabl 7 yn dangos dosbarthiad gweithgaredd o fewn y grŵp canolig o gwmnïau yng Nghymru a'r DU. Y dosbarth maint gweithwyr 50-99 yw'r mwyafrif helaeth o fentrau canolig (Cymru, 67% a'r DU 66%), a dim ond 5% o gwmnïau canolig yng Nghymru oedd yn cyflogi 200-249 o bobl (6% yn y DU). Yn yr un modd, cyfrannodd y dosbarth 50-99 oddeutu 48% o gyflogaeth busnesau o faint canolig yng Nghymru, a 45% o'r trosiant. Fodd bynnag, cwmnïau sy'n cyflogi 100-199 o bobl a wnaeth y cyfraniad uchaf at drosiant busnesau maint canolig yn y DU (44%). Felly mae dosbarthiad cwmnïau a chyflogaeth o fewn y grŵp canolig o gwmnïau yn debyg yng Nghymru a ledled y DU, gyda rhai mân wahaniaethau mewn trosiant cyfranddaliadau.

Mae gwahaniaethau hefyd mewn cynhyrchiant busnes ar draws y grwpio maint canolig (fel y'i mesurir gan drosiant fesul gweithiwr),²⁵ a rhwng Cymru a'r DU. Er enghraifft, yng Nghymru, cofnododd mentrau â 200-249 o weithwyr drosiant fesul gweithiwr o £138,000

yn 2018, ac yna cwmnïau â 100-199 o weithwyr (£135,580), a 50-99 o weithwyr (£122,100). Yn y DU, cwmnïau sy'n cyflogi 100-199 oedd â'r cynhyrchiant uchaf (£193,725). Trafodir materion cynhyrchiant a phroffidioldeb ymhellach yn adran 4. Er bod trosiant fesul gweithiwr yn amrywio yn ôl dosbarth maint canolig, gallai ymchwil yn y dyfodol hefyd fynd i'r afael â maint yr amrywiad enillion ar draws bandiau maint cwmnïau canolig.

67%

chanolig eu maint yng Nghymru faint o weithwyr o 50-99

5%

o gwmnïau canolig yng Nghymru yn cyflogi 200-249 o bobl

Tabl 7.

Cyfrif menter, cyfran cyflogaeth a throsiant, a chynhyrchedd, yn ôl band maint o fewn y grŵp cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru a'r DU, 2018.

Nifer y Gweithwyr	Cyfrif Menter (%)		Cyflogaeth (%)		Trosiant		Trosiant fesul gweithiwr (£)	
	DU	Cymru	DU	Cymru	DU	Cymru	DU	Cymru
50-99	66	67	47	48	41	45	154,433	122,100
100-199	28	28	40	40	44	42	193,725	135,580
200-249	6	5	13	12	14	13	191,168	138,000

Ffynhonnell: Fel Tabl 2

²⁵ Un mesur yn unig o gynhyrchiant yw hwn, a ddefnyddir yma oherwydd argaeledd data. Mae'r mesurau mwy safonol o gynhyrchiant llafur yn defnyddio Gwerth ychwanegol crynswth (GYC) fel y rhiadur, ac maent yn deillio yr awr a weithir ar gyfer cymariaethau mwy cyson ar draws diwydiannau a lleoliadau.

3.4. Sut mae Cymru a'r DU yn cymharu yn Ewrop o ran arwyddocâd cwmnïau canolig?

Nid yw'n bosibl cymharu'n uniongyrchol Cymru â gwledydd yr UE oherwydd gwahaniaethau methodolegol. Mae'r dadansoddiad yn yr adran hon wedi'i gyfyngu i gymariaethau'r DU â gwledydd yr UE. Fodd bynnag, oherwydd y tebygrwydd rhwng Cymru a'r DU, o ran cyfraniadau economaidd busnesau canolig eu maint, gallai'r dadansoddiad yma ddarparu gwybodaeth ddefnyddiol o hyd.

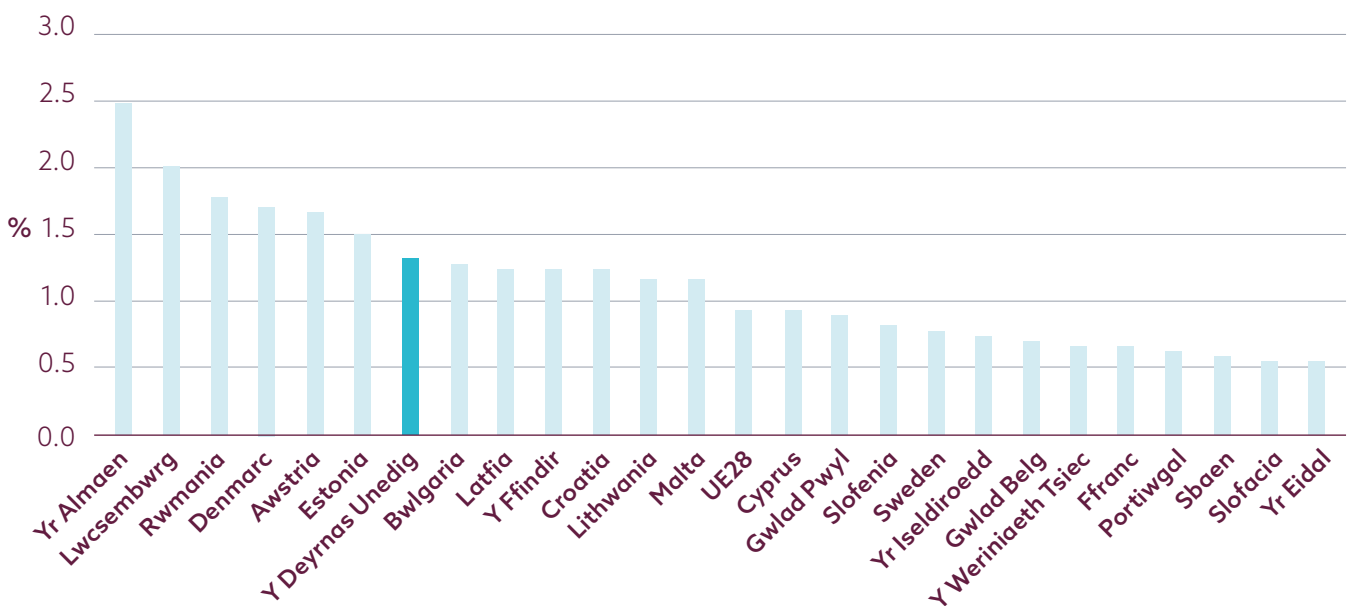
Mae Ffigur 3 yn datgelu, o ran cyfran busnesau maint canolig gweithgaredd busnes (trosiant a chyflogaeth), fod cyfraniad cwmni canolig y DU yn gymharol isel o'i gymharu â'r cyfraniad mewn llawer o daleithiau'r UE.

Mae Ffigur 3 hefyd yn dangos, o ran cyfran y cwmnïau maint canolig yng nghyfanswm y fenter, fod gan y DU gyfran uwchlaw cyfartaledd yr UE-28.

Mae Ffigur 3 yn datgelu bod gwledydd sydd â chyfrannau uwch o gwmnïau maint canolig yn y cyfrif menter yn cynnwys economïau cymharol gryf, megis Yr Almaen, Lwcsembwrg, Denmarc ac Awstria, yn ogystal â rhai economïau gwannach, megis Rwmania ac Estonia. Mae'r Almaen wedi'i nodi am ei chwmni 'Mittelstand' sy'n gwmni canolig o fath hirsefydlog, mawr ac arbenigol sy'n dominyddu.²⁶

Ffigur 3.

Cyfran y cwmnïau canolig yng nghyfanswm y cyfrif menter, (busnesau cofrestredig yn unig) gwledydd dethol yn yr UE.

Ffynhonnell: Yn deillio o Eurostat, 2019 gweler https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_sc_sca_r2&lang=en

²⁶ CRESC (2015). What Wales could be. Available from: <http://hummedia.manchester.ac.uk/institutes/cresc/research/Final%20Cresc-SB%20Report%20FOR%20RELEASE%20%281%29.pdf>

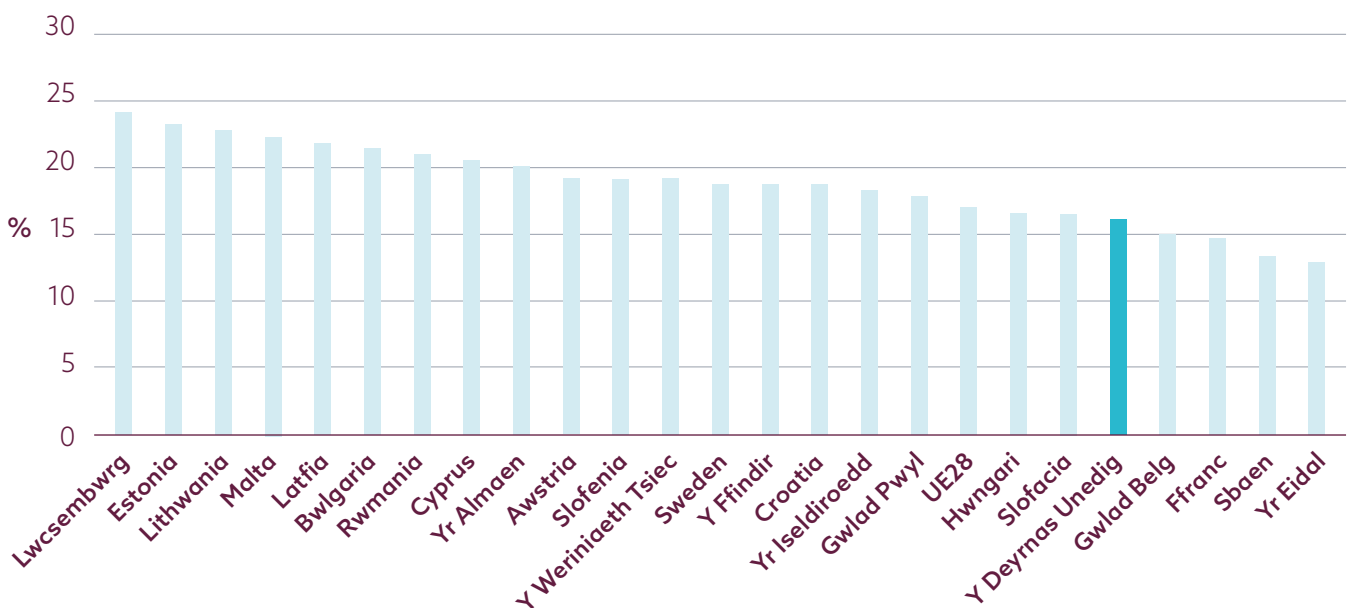
3.4. Sut mae Cymru a'r DU yn cymharu yn Ewrop o ran arwyddocâd cwmnïau canolig?

Cwmnïau maint canolig y DU oedd y pumed isaf yn yr UE o ran eu cyfran yng nghyfanswm eu cyflogaeth (yn 2016). Cofnododd economïau bach, megis Lwcsembwrg, Malta, a'r tair gwlad Baltig y cyfranddaliadau uchaf o gwmnïau canolig yng nghyfanswm cyflogaeth y sector preifat. Mae'r pum economi sydd a'r gyflogaeth uchaf mewn busnesau canolig eu maint yn cynnwys gwledydd cyfoethog

a llai cyfoethog yr UE. Mewn cyferbyniad, economïau cymharol fawr oedd â'r cyfraniad isaf o gyflogaeth menter maint canolig at gyfanswm cyflogaeth. Dangosir hyn yn Yr Eidal, Sbaen, Ffranc a'r DU, gan fod y gwledydd hyn yn gartref i lawer o gorfforaethau trawswladol mawr sy'n cyfrannu'n sylweddol at gyfanswm cyflogaeth y sector breifat.

Ffigur 4.

Sut mae cwmnïau canolig yn cyfrannu at gyfanswm cyflogaeth, (busnesau cofrestredig yn unig), UE dethol, %, 2016.

Ffynhonnell: Eurostat, 2019 fel Ffigur 3

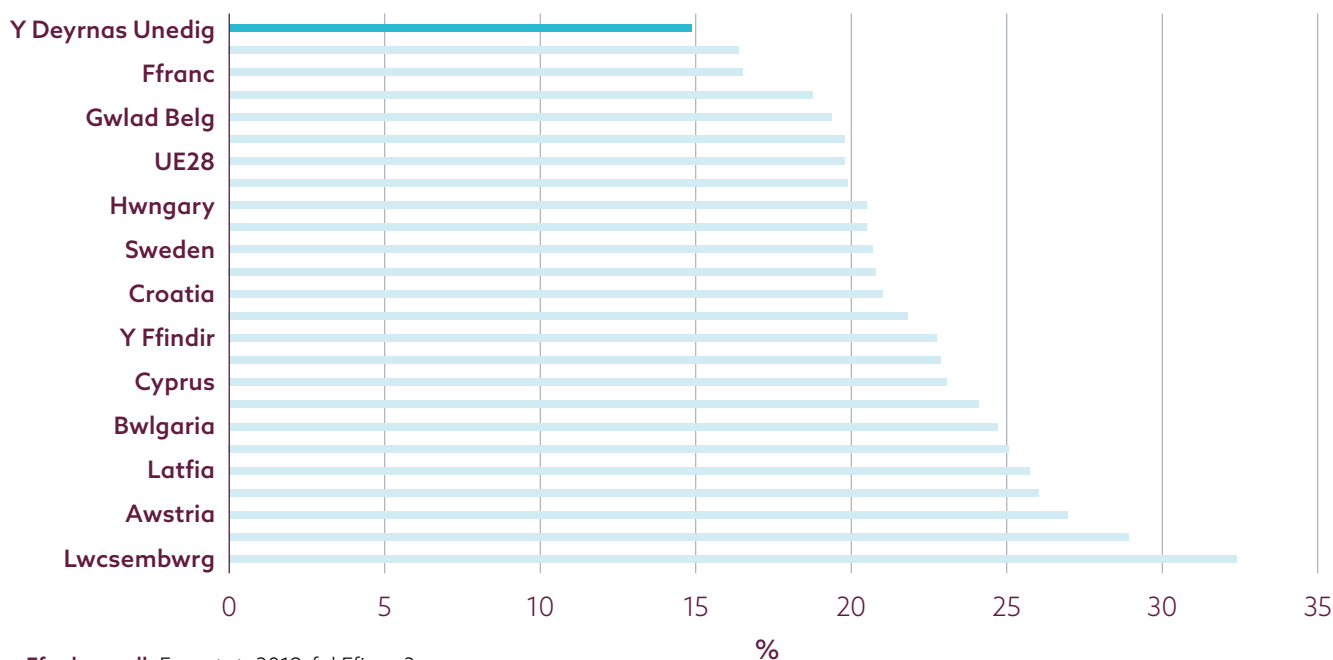
Yn 2016 roedd gan Lwcsembwrg y cyfraniad mwyaf o ran trosiant cwmni o faint canolig yng nghyfanswm y trosiant. Mae Latfia a Lithwania yn y pump uchaf o gyfran trosiant cwmnïau maint canolig, gydag Awstria a'r Iseldiroedd, dwy wlad gyfoethog i raddau helaeth yng nghraidd yr UE, gyda chwmnïau maint canolig yn gwneud cyfraniad cymharol uchel at

drosiant. Er bod Yr Almaen yn adnabyddus am ei chwmni 'Mittelstand', mae ei chwmnïau maint canolig yn gwneud y nawfed cyfraniad isaf at gyfanswm trosiant busnes. Mae'r DU, ynghyd â Ffranc a Gwlad Belg, yn y pump isaf o ran cyfranddaliadau trosiant cadarn maint canolig o gyfanswm trosiant busnes.

3.4. Sut mae Cymru a'r DU yn cymharu yn Ewrop o ran arwyddocâd cwmnïau canolig?

Ffigur 5.

Cyfraniad cwmnïau canolig at gyfanswm trosiant busnes, (busnesau cofrestredig yn unig), UE dethol, %, 2016.

Ffynhonnell: Eurostat, 2019, fel Ffigur 3

3.5. Casgliadau

Mae'r rhan hon o'r adroddiad yn datgelu bod nifer y cwmnïau yng Nghymru a allai gael eu dosbarthu yn nhermau cyflogaeth fel rhai canolig yn dibynnu rhywfaint ar y ffynhonnell ddata a ddefnyddir. Yr hyn sy'n amlwg o'r adran hon yw bod cwmnïau canolig yn rhan bwysig o'r economi ranbarthol gyfoes, gyda thwf allbwn diweddar cryf o gymharu â chwmnïau o Gymru mewn rhai dosbarthiadau maint cyflogaeth eraill (gweler adran 4.4 am ddadansoddiad pellach o hyn). Cododd yr adran hon hefyd fater o ran pa mor hylifol y mae cwmnïau bach yn tyfu i ddod yn gwmnïau canolig yng Nghymru. Mae'r adran hon yn canfod, o ran cyfran busnesau o faint canolig o gyfrif busnes, cyflogaeth ac allbwn, bod Cymru'n perfformio'n gymharol dda o'i chymharu â'r DU gyfan, ac o'i chymharu â llawer o ranbarthau eraill.

Mae'r DU yn llusgo y tu ôl i'w chymheiriaid mewn sawl gwlad yn yr UE, o ran cyfran cwmnïau maint canolig mewn cyfrif menter, cyflogaeth, a throsiant. Mae gwledydd sydd a mwy o gwmnïau maint canolig yn gymesur yn economïau cymharol gryfach a gwannach, ac felly'n darparu ychydig o ganllaw i'r dosbarthiad maint cwmni gorau posibl yng nghyd-destun yr UE.

Mae'r adran hon eisoes wedi nodi bod gan gwmnïau canolig lefelau trosiant uwch fesul gweithiwr yn y DU nag yng Nghymru. Mae'r adran nesaf yn archwilio materion sy'n ymwneud â pherfformiad busnesau o ran proffidioldeb a chynhyrchedd ymhellach.

4.1. Perfformiad cadarn yn ôl dosbarth maint: Mynegiadau o ddata Tŷ'r Cwmnïau

Dadansoddwyd gwybodaeth o gronfa ddata FAME i gael mewnwelediadau ym mherfformiad cwmnïau mewn dosbarthiadau o wahanol faint. Yma chwiliwyd cronfa ddata FAME am gwmnïau ym mhob carfan gyflogaeth (micro, bach a chanolig) gyda swyddfa fasnachu gofrestredig neu gynradd yng Nghymru. At ddibenion cymharol, cymharwyd ffigurau perfformiad sy'n deillio o FAME â chwmnïau yn yr un garfan maint yn Lloegr.

Mae yna rai anawsterau wrth gyfrifo amcangyfrifon fesul gweithiwr oherwydd bod cwmnïau llai a micro-faint fel rheol yn darparu gwybodaeth gyfrifon gyfyngedig i Dŷ'r Cwmnïau yn unig. Mae yna set arall o broblemau hefyd gyda dadansoddiad o'r fath o ran cyfrif dwbl posibl cwmnïau sy'n is-gwmnïau i gwmnïau eraill yn y dewis. Mae'n bwysig cydnabod bod yr hyn sy'n dilyn wedi'i gyfyngu i ddim ond nifer gyfyngedig o gwmnïau ar gronfa ddata FAME (yn enwedig y rhai yn y categori micro) a nododd wybodaeth am gyflogaeth mewn gwirionedd, ac y dylid ei ystyried yn ddangosol yn unig, a dim ond yn cwmpasu blwyddyn o ddata.

Wedi nodi hyn, mewn dadansoddiad o gwmnïau a ddarparodd ddata cyflogaeth yn eu cyfrifon diwethaf a oedd ar gael (ac a ddadansoddwyd ym mis Gorffennaf 2019 gan ddefnyddio cronfa ddata FAME) yr awgrym fod 40% o ficro-fentrau Lloegr yn broffidiol, tra mai dim ond 34% o ficro-fentrau yng Nghymru a wnaeth elw. Yng Nghymru, roedd 53% o gwmnïau bach yn broffidiol, ond yn Lloegr mae'r gyfradd yn codi i 63%. Fodd bynnag, roedd mwy fusnesau o faint canolig yn broffidiol yng Nghymru nag yn Lloegr (76% i 73%). Roedd y prif fylchau mewn proffidioldeb busnesau o gymharu â'r DU yn y bandiau meicro a maint bach, ac mae'r dadansoddiad yn awgrymu cyfraddau gwydnwch uwch posibl ymhlith y garfan maint canolig o gwmnïau yng Nghymru.

Mae Tabl 8 yn nodi amcangyfrif o drosiant canolrifol fesul gweithiwr ar gyfer y cwmnïau a nodwyd. Yng Nghymru a Lloegr mae trosiant canolrifol fesul gweithiwr yn cynyddu yn ôl maint y cwmni, ond mae Tabl 8 yn dangos bod y bwlch rhwng cwmnïau bach a chanolig o ran trosiant fesul gweithiwr yn fwy yng Nghymru nag yn Lloegr. Yn wir mae cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru a Lloegr yn cynnwys lefelau trosiant tebyg fesul gweithiwr (a dangosodd dadansoddiad pellach fod elw canolrifol fesul gweithiwr hefyd yn debyg hy £2,063 yng Nghymru a £1,864 yn Lloegr). Mae'r dadansoddiad amlinellol hwn yn dangos bod trosiant fesul gweithiwr mewn cwmnïau bach eu maint yn Lloegr oddeutu dwywaith yr hyn mewn cwmnïau bach o Gymru, gyda gwahaniaethau tebyg yn y categori micro.

Er yr anogir bod yn ofalus rhag dibynnu gormod ar yr amcangyfrifon hyn, nodir bod ffynonellau eraill yn nodi'r perfformiadau gwannach mewn cwmnïau yng Nghymru. Er enghraifft, datgelodd Monitor Cyllid Busnesau Bach a Chanolig 2018 fod cyfran is o BBaCh Cymru a arolygwyd yn gwneud elw o gymharu â'u cymheiriaid yn y DU. Gellir cysylltu amrywiadau mewn elw a throsiant fesul gweithiwr â llawer o ffactorau gan gynnwys strwythur y diwydiant (gweler yn ddiweddarach), ac yna nid ydynt yn rhoi darlun cyflawn o ragolygon twf. Fodd bynnag, mae'r data hwn yn dangos ymhellach y gallai cwmnïau bach ei chael yn anoddach symud ymlaen i fentrau maint canolig.

Tabl 8. Amcangyfrif Canolrif Trosiant fesul Gweithiwr²⁷.

	Micro	Bach	Maint-Canolig
Lloegr	58,200	99,600	104,900
Cymru	30,200	51,600	100,800

Ffynhonnell: FAME, Gorffennaf 2019

²⁷ Efallai y bydd gwahaniaethau yng nghyfraddau cyflogaeth rhan-amser yn ôl band maint rhwng Cymru a'r DU yn cael rhywfaint o ddylanwad ar y ffigurau hyn. Sylwch fod y rhain yn seiliedig ar y flwyddyn ddiwethaf o ddata ariannol.

4.2. Cynhyrchedd cwmnïau yn ôl dosbarth maint cyflogaeth ledled Cymru

Mae dosbarthiad busnesau bach a chanolig yn economi Cymru i raddau helaeth yn dilyn dosbarthiad gweithgaredd economaidd cyffredinol. Er enghraifft, waeth beth fo'r band maint cyflogaeth, mae'r mwyafrif BBaCh Cymru i'w cael yn Ne Ddwyrain Cymru; yn 2018, micro (42%), bach (44%), a maint canolig (57%).

Canolbarth a De Orllewin Cymru oedd â'r dwysedd micro-gwmnïau uchaf, gyda 894 o ficro-fusnesau i bob 10,000 o oedolion, tra bod Gogledd Cymru wedi cofnodi'r dwysedd uchaf mewn cwmnïau bach (34 fesul 10,000 o oedolion). De Ddwyrain Cymru oedd â'r dwysedd uchaf mewn cwmnïau maint canolig, bron i 8 ar gyfer pob 10,000 o drigolion, o'i gymharu â 7 yng Ngogledd Cymru a Chanolbarth a De Orllewin Cymru.

Cynyddodd poblogaeth mentrau maint canolig yn holl isranbarthau Cymru ar wahân i Ganolbarth Cymru rhwng 2013 a 2018. Fodd bynnag, gostyngodd eu cyfran mewn cyfrif menter yn holl isranbarthau Cymru rhwng 2013 a 2018. Roedd cyfraniad cwmnïau canolig eu maint at gyflogaeth ranbarthol yn uwch na 10% yn yr holl ranbarthau, ar wahân i Ganolbarth Cymru yn 2018 (9%). Mae cyfraniad cwmnïau canolig i drosiant rhanbarthol yn is na 20% yn yr holl ranbarthau, gyda Gogledd Cymru yn cofnodi'r cyfranddaliadau uchaf yn 2013 (15% o'r trosiant rhanbarthol) a 2018 (tua 16.5% o'r trosiant rhanbarthol). Mae goruchafiaeth trosiant cwmnïau mawr yng nghyfanswm y trosiant yn amlwg yn holl ranbarthau Cymru.

Mae lefelau cynhyrchiant (a ddiffinnir yma fel trosiant fesul gweithiwr)²⁸ yn amrywio'n sylweddol yn ôl band maint fel y datgelwyd yn adran 4.1 yr adroddiad hwn. Fodd bynnag, mae'r data yn Ffigur 6 hefyd yn datgelu gwahaniaethau ar draws rhanbarthau Cymru. Yn gyffredinol, mae cynhyrchiant yn cynyddu gyda maint busnes. Mae mentrau maint canolig yn tueddu i fod y busnesau bach a chanolig mwyaf cynhyrchiol yn holl ranbarthau Cymru ac ardaloedd awdurdodau unedol (mae'r eithriadau'n cynnwys Conwy a Merthyr Tudful).

894

micro fusnesau i bob 10,000 o oedolion yng nghanolbarth a De orllewin Cymru

34

busnesau bach i bob 10,000 o oedolion yng Ngogledd Cymru

8

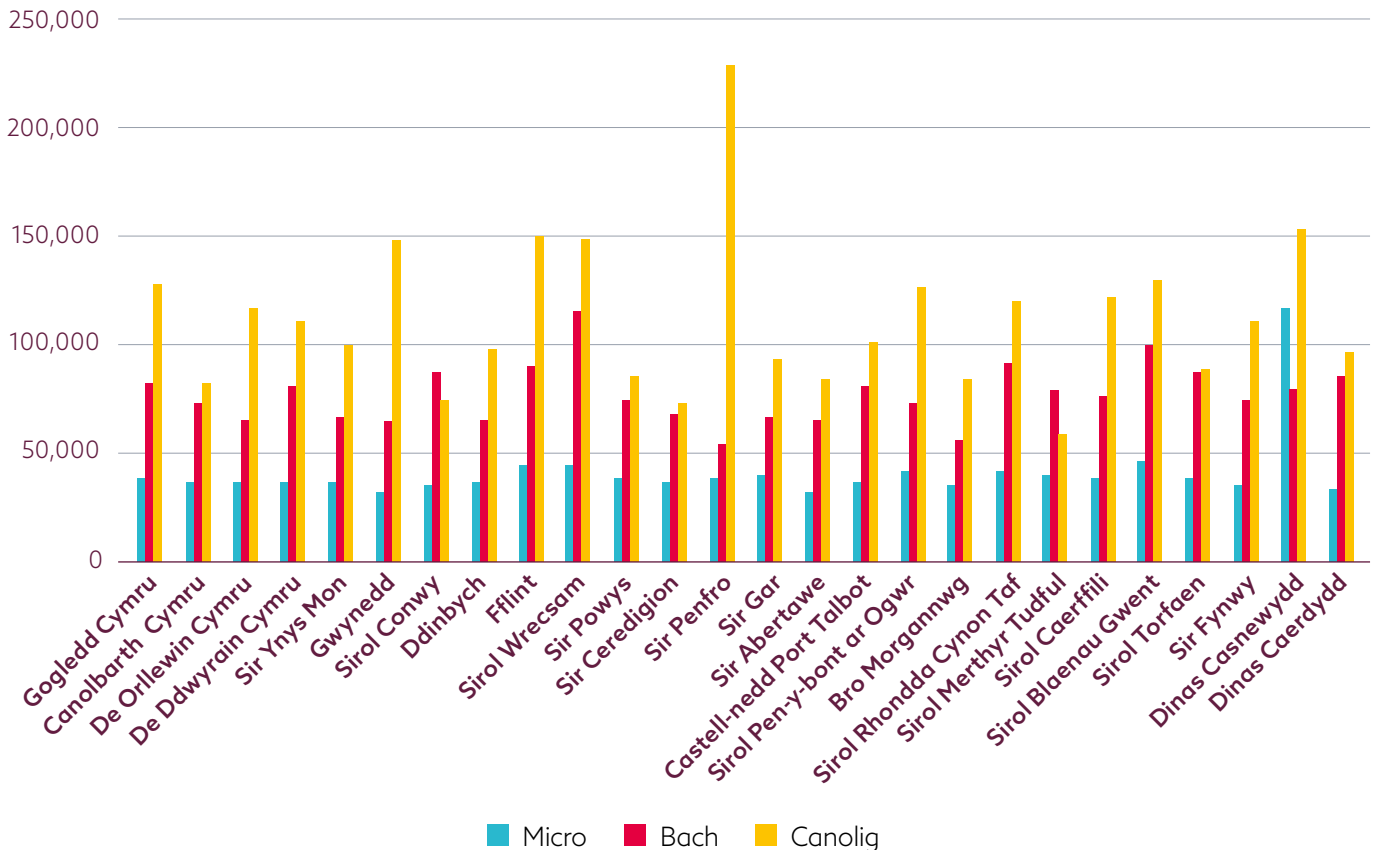
cwmnïau canolig i bob 10,000 o drigolion yn ne-ddwyrain Cymru

²⁸ Efallai y bydd gwahaniaethau yng nghyfraddau cyflogaeth ran-amser yn ôl band maint rhwng Cymru a'r DU yn cael rhywfaint o ddylanwad ar y ffigurau hyn, gweler hefyd troednodyn 25.

4.2. Cynhyrchedd cwmnïau yn ôl dosbarth maint cyflogaeth ledled Cymru

Ffigur 6.

Lefelau cynhyrchiant - Trosiant fesul gweithiwr £ 2018.

Ffynhonnell: Yn deillio o Stats Cymru (2019) <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Businesses/Business-Structure/Headline-Data/enterprises-by-sizeband-area-year>

Cwmnïau maint canolig yn Sir Benfro oedd y busnesau bach a chanolig mwyaf cynhyrchiol yng Nghymru gyda throsiant o £229,000 fesul gweithiwr yn 2018. Byddai'r busnesau hyn yn cynnwys nifer o gwmnïau cymharol ddwys o ran cyfalaf yn y sector ynni ac adeiladu peiranneg arbennig. Micro-gwmnïau yn Abertawe oedd â'r cyfraddau cynhyrchiant isaf fesul gweithiwr ar ychydig dros £31,000. Disgwylir i feintiau sampl bach chwarae rhan yn y canlyniadau hyn gyda chwmnïau unigol mewn diwydiannau penodol yn cael effaith amlwg ar y ffigurau. Roedd cwmnïau meicro yn fwyaf cynhyrchiol yng Nghasnewydd

a chwmnïau bach oedd fwyaf cynhyrchiol yn Wrecsam. Ym Merthyr a Conwy busnesau bach oedd y cwmnïau mwyaf cynhyrchiol.

O ran rhanbarthau, cwmnïau canolig a bach oedd y mwyaf cynhyrchiol yng Ngogledd Cymru, tra bod gan ficro-gwmnïau y cynhyrchiant uchaf yn Ne Ddwyrain Cymru. Ar gyfer busnesau bach a chanolig fel grŵp, roedd y cwmnïau mwyaf cynhyrchiol wedi'u lleoli yn Ne Ddwyrain Cymru, a'r lleiaf cynhyrchiol yng Nghanolbarth Cymru. Ar lefel awdurdod unedol, cofnododd Ceredigion y trosiant busnes meicro isaf fesul gweithiwr, a Chasnewydd yr uchaf.

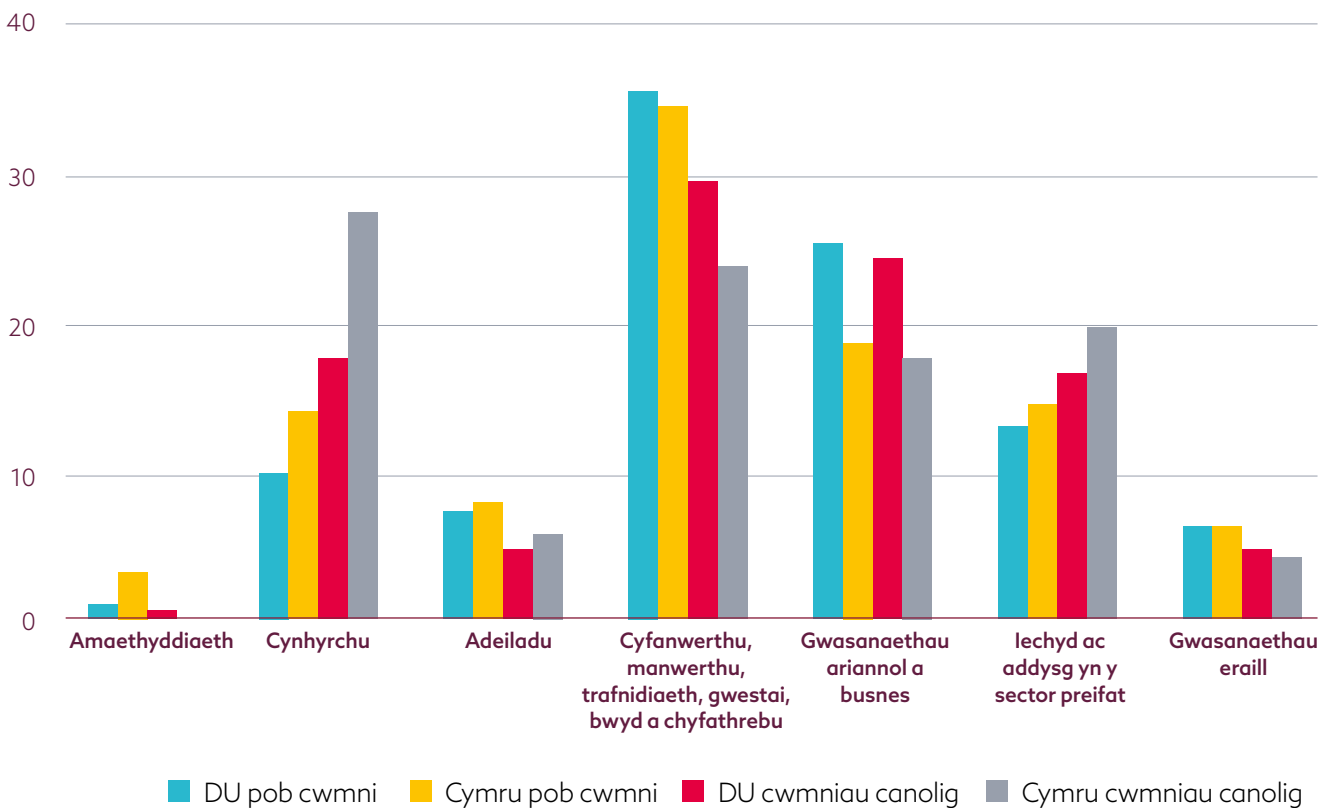
4.3. Dosbarthiad a chynhyrchedd y diwydiant

Cwmnïau maint canolig yng Nghymru sydd â'r cyfranddaliadau cyflogaeth uchaf yn y sectorau masnach, llety a chynhyrchu. O'i gymharu â dosbarthiad cyflogaeth cwmnïau canolig eu maint yn y DU, mae gan Gymru gyfran gymharol uwch yn y sectorau cynhyrchu, a chyfran is mewn gwasanaethau ariannol a busnes.

Gall cyfranddaliadau cymharol uchel cwmnïau maint canolig Cymru mewn cynhyrchiant esbonio yn rhannol yr amcangyfrifon allbwn uchel pob gweithiwr o gwmnïau canolig yng Nghymru a drafodwyd yn gynharach yn yr adran hon. Y sector cynhyrchu sydd â'r gyfran uchaf o gyflogaeth ar gyfer cwmnïau canolig yng Nghymru, sy'n llawer uwch na chyfartaledd y DU (Ffigur 7). Mewn cyferbyniad, mae mentrau canolig eu maint yng Nghymru yn cofnodi cyfran is o gyfanswm cyflogaeth mewn masnach a llety na'u cymheiriaid yn y DU.

Ffigur 7.

Cyfran cyflogaeth yn ôl diwydiant ac ydynt i gyd yn fusnes neu yn gwmnïau canolig eu maint - Cymru a'r DU (%), 2018.

Ffynhonnell: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Businesses/Business-Structure/Headline-Data/enterprises-by-industry-sic2007-sizeband-area>

4.3. Dosbarthiad a chynhyrchedd y diwydiant

Mae Tabl 9 yn dangos mai'r diwydiant mwyaf cynhyrchiol i bob cwmni yn y DU yn yr holl fandiau maint yw cyfanwerthu, manwerthu, trafndiaeth ac ati, ond mae hwn yn sector eang lle mae lefelau cynhyrchiant yn amrywio'n sylweddol. Ar ben hynny, byddai'r casgliadau yma yn wahanol iawn pe bai gwerth ychwanegol crynswth (gros) fesul gweithiwr yn cael ei gyfrif gan y bydd gan fanwerthu a chyfanwerthu werthiannau mawr ond elw amrywiol. Mae'r bwch mwyaf rhwng cwmnïau Cymru a DU yn y sector hwn ar gyfer cwmnïau bach, lle mae cynhyrchiant oddeutu 52% o gyfartaledd y DU (mae hyn yn cymharu â 65% o gyfartaledd y DU ar gyfer cwmnïau micro a 66% ar gyfer cwmnïau canolig).

Cynhyrchu yw'r sector sydd â'r cynhyrchiant uchaf mewn cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru. Mae'r cwmnïau bach mwyaf cynhyrchiol yng Nghymru yn y sector adeiladu. Yr unig

gwmnïau yng Nghymru sy'n fwy cynhyrchiol na'u cymheiriaid yn y DU yw'r cwmnïau micro a chanolig eu maint mewn cynhyrchu. Mae Tabl 9 yn cadarnhau bod trosiant fesul gweithiwr yn y mwyafrif o sectorau yn cynyddu gyda maint cwmnïau yng Nghymru, ac yn nodweddiadol mae cynhyrchiant ar y mesur hwn yn dangos bod cwmnïau canolig eu maint dros ddwywaith mor gynhyrchiol â'u cymheiriaid sy'n ficro-gwmnïau. Hefyd mae gwahaniaethau mewn cynhyrchiant wedi'u nodi'n arbennig rhwng cwmnïau bach a chanolig eu maint yng Nghymru mewn sectorau fel Cynhyrchu a Chyfanwerthu ac ati. Mae Tabl 9 hefyd yn cadarnhau y bydd yn bwysig rhoi ystyriaeth ddyledus i strwythur diwydiannol wrth gymharu gweithgaredd canolig a pherfformiad rhwng ardaloedd. Felly er bod trosiant fesul gweithiwr yn tueddu i gynyddu yn ôl maint cyflogaeth cwmnïau, mae'n amrywio'n sylweddol ar draws diwydiannau yn yr un dosbarth maint cyflogaeth.

Tabl 9. Trosiant fesul gweithiwr yn ôl diwydiant dethol a maint cwmni, Cymru a'r DU, 2018²⁹.

	Amaeth	Adeiladu	Gwasanaethau eraill	Iechyd ac addysg y sector preifat	Cynhyrchu	Cyfanwerthu, manwerthu, trafndiaeth, gwestai, bwyd a chyfathrebu
Trosiant / gweithwyr micro fusnesau						
DU	85,189	73,726	25,378	18,831	74,960	97,913
Cymru	48,791	47,013	18,163	17,491	99,862	63,819
Trosiant / gweithwyr cwmnïau bach						
DU	111,773	177,644	58,961	51,782	127,963	194,077
Cymru	90,074	138,545	35,956	49,901	125,100	100,304
Trosiant / gweithwyr cwmnïau maint canolig						
DU	94,929	218,416	75,940	45,197	173,659	268,313
Cymru	-	158,468	51,812	44,056	183,202	176,627

Ffynhonnell: Stats Cymru (2019) fel y mae Ffigur 7

²⁹ Nid oes data trosiant ar gael ar gyfer pob diwydiant yn ôl band maint yng Nghymru.

4.4. Twf trosiant cwmnïau maint canolig

Gellir cael mewnwelediadau ar ddeinameg cwmnïau o ddadansoddiad o dwf o fewn y grŵp canolig o gwmnïau yng Nghymru. Gan ddefnyddio cronfa ddata FAME, gellir olrhain cwmnïau o ran twf trosiant am gyfnodau amser amrywiol (hyd at 10 mlynedd). Mae'r dadansoddiad hwn yn datgelu mai dim ond mentrau penodol sy'n sicrhau twf. Er enghraifft, cymharol ychydig o gwmnïau canolig eu maint a gyflawnodd dwf sylweddol tair blynedd yn eu trosiant.

Mae Ffigur 8 yn dangos y mynegai twf tair blynedd o drosiant ar gyfer 509 o gwmnïau canolig eu maint³⁰. Yma, os oes gan gwmni werth mynegai o 100, mae hyn yn dangos na fydd unrhyw dwf mewn trosiant dros y cyfnod. Mae ffigurau uwch na 100 yn dangos twf trosiant ac mae'r rhai o dan 100 yn dynodi cwmp mewn trosiant. Ar gyfer mwyafrif y cwmnïau a ddangosir yn Ffigur 8, roedd twf trosiant yn llai na 50%, gyda nifer o gwmnïau yn profi cwmp mewn trosiant. Cwestiwn ymchwil diddorol yma yw'r graddau y mae hyn yn datgelu cyfyngiadau cadarn mewnol neu allanol.

Roedd 58 o gwmnïau o'r 509 o gwmnïau a brofodd dwf trosiant o fwy na 50% dros y cyfnod o dair blynedd. Am y flwyddyn ddiwethaf o ddata a oedd ar gael, roedd cyflogaeth yn y 58 cwmni hyn yn amrywio o 50-221 (107 ar gyfartaledd). Nid oedd unrhyw nodweddion gwahaniaethol amlwg ar gyfer y cwmnïau hyn sy'n tyfu'n gyflymach i weddill y sampl. Er enghraifft, o ran dyddiad

ymgorffori, sefydlwyd tua hanner y cwmnïau cyn 2001, ac o ran sector diwydiant, mae'r cwmnïau'n cynrychioli 30 o wahanol sectorau diwydiant (fel y'u diffinnir gan god 2 ddigid SIC 2007). Fodd bynnag, o'r 58 cwmni sy'n tyfu'n gyflymach, mae dadansoddiad o'u cyflogaeth yn unig yn datgelu y byddai bron i 25% wedi cael eu diffinio fel cwmnïau bach (hy cyflogaeth hyd at 49 o bobl) ar ddechrau'r cyfnod o 3 blynedd ond wedi tyfu i gyflogaeth lefel o 50 neu fwy ar ddiwedd y cyfnod.

Mae'n bwysig nodi bod y sampl hon yn cynnwys pob cwmni ar gronfa ddata FAME a oedd yn weithredol a lle'r oedd data ar gael ar gyfer y cyfnod dadansoddi cyfan. Efallai y bydd cwmnïau canolig eraill a gymerwyd drosodd, neu a fethodd yn ystod y cyfnod na fyddent yn cael eu cynnwys yn y grŵp o 509 o fentrau a ddangosir yn Ffigur 8. Felly dim ond rhannol yw'r dadansoddiad hwn, ond mae'n rhoi rhyw arwydd o weithgaredd cwmni canolig ei faint. gweithgaredd. Yn ogystal, mae'r data hwn mewn prisiau cyfredol felly nid yw'n ystyried newidiadau mewn prisiau. Felly mae twf trosiant termau real yn is na'r hyn a ddangosir yn Ffigur 8.

509

Mynegai trosiant tair blynedd ar gyfer cwmnïau canolig eu maint

58

cwmnïau allan o'r 509 o gwmnïau a brofodd gynnydd mewn trosiant o fwy na 50%

³⁰ Data ar gyfer pob cwmni gweithredol sydd â 50-249 o weithwyr yn ystod y flwyddyn ddiwethaf sydd ar gael. Nid oedd gan bob cwmni gweithredol cyfredol ddata am 3 blynedd. Er mwyn cael eu cynnwys yn y sampl, bydd cwmnïau o faint canolig yn ôl data ar gyfer y flwyddyn ddiwethaf sydd ar gael. Efallai na fyddai rhai cwmnïau o faint canolig ar ddechrau'r cyfnod a ddadansoddiwyd.

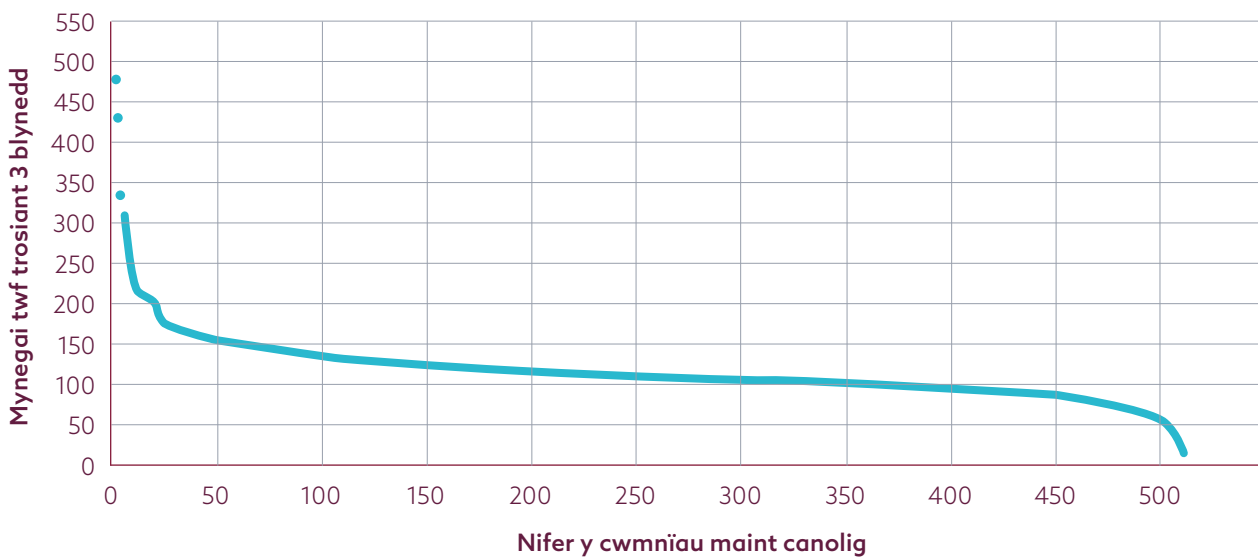
4.4. Twf trosiant cwmnïau maint canolig

Mae'r un dadansoddiad am gyfnod o 10 mlynedd yn nodi mai dim ond 230 o gwmnïau sydd â data am y cyfnod llawn, ond ar gyfer y cwmnïau hyn, mae bron i hanner wedi tyfu mwy na 50%.

Fodd bynnag, gan fod y data hwn yn y prisiau cyfredol, a dros gyfnod hirach mae angen mwy o ofal wrth ddod i gasgliadau pendant o'r dadansoddiad hwn.

Ffigur 8.

Mynegai twf trosiant tair blynedd cwmnïau canolig eu maint.

Ffynhonnell: Dadansoddiad cronfa ddata FAME, Gorffennaf 2019

4.5. Casgliadau

Mae dosbarthiad busnesau bach a chanolig yn economi Cymru i raddau helaeth yn dilyn dosbarthiad gweithgaredd economaidd cyffredinol. O ran daearyddiaeth, De Ddwyrain Cymru oedd â'r dwysedd uchaf mewn cwmnïau canolig eu maint, gyda phoblogaeth 'busnesau canolig' yn cynyddu'n ddiweddar yn holl isranbarthau Cymru ar wahân i Ganolbarth Cymru.

Mae'r dadansoddiad o berfformiad busnesau yn rhoi mewnwelediadau i'r gwahaniaethau rhwng cwmnïau Cymru a'r DU. Mae hyn yn dangos bod cwmnïau canolig yn llawer mwy tebygol o gael eu nodweddu gan gynhyrchiant uwch na'u cymheiriaid bach neu ficro-gwmnïau ledled y DU

ac yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'r adran yn datgelu, er bod cynhyrchiant yn amrywio yn ôl dosbarth maint cyflogaeth, mae amrywiad hefyd yn yr un diwydiant o fewn yr un dosbarth maint.

Mae dadansoddiad o dwf busnes (wedi'i fesur yn ôl twf trosiant) o fewn y grŵp canolig o gwmnïau yng Nghymru yn dangos, er bod nifer fach o gwmnïau wedi profi twf cryf, profodd mwyafrif y cwmnïau naill ai ddirywiad yn nhwf trosiant neu dwf araf iawn dros y cyfnod tair blynedd diweddaraf. Mae dadansoddiad deng mlynedd yn dangos poblogaeth lawer llai o gwmnïau sydd wedi bod yn weithredol ac sydd â data ar gael am y cyfnod llawn.

Mae adrannau blaenorol yn dangos nad yw cyfran y cwmnïau canolig eu maint yng nghyfrif menter Cymru wedi newid fawr ddim yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gyda'r cynnydd yn y stoc busnesau yn ganlyniad i raddau helaeth i gynydd mewn meicro-gwmnïau.

Gallai hyn awgrymu nad oes gan Gymru gyfraddau trosglwyddo cryf i fentrau canolig. Mae'r adran hon yn ceisio egluro rhai o'r ffactorau a allai ddylanwadu ar esblygiad busnes a deinameg busnes yng Nghymru.

5.1 Cyfraddau genedigaeth busnes

Mae cyfraddau genedigaeth busnes a chyfraddau marwolaeth yn cysylltu â deinameg y boblogaeth fusnes. Mae'r gyfradd genedigaethau busnes yng Nghymru yn ddiweddar (2017) wedi bod yn uwch nag yn yr ardaloedd datganoledig eraill, a hefyd yn uwch na chyfartaledd y DU.³¹ Y gyfradd genedigaethau busnes (genedigaethau fel cyfran o fentrau gweithredol) yng Nghymru oedd 13.7%, yn yr Alban 11.9%, a Gogledd Iwerddon 11.3%, yn 2017.³² Mae angen ystyried y cyfraddau genedigaeth hyn yng nghydestun rhagolygon goroesi cwmnïau. Mae rhagolygon goroesi yn amrywio er amser, ac roedd argyfwng ariannol byd-eang 2007/08 yn effeithio'n arbennig arnynt.

Er enghraifft, cyfradd goroesi blwyddyn cwmnïau yng Nghymru oedd 94.5% ar gyfartaledd rhwng 2002 a 2007, gan ostwng i 91.3% yn 2008-2014. Y gyfradd goroesi tair blynedd ar gyfartaledd oedd 64.2% yn y cyfnod

cyntaf, gan ostwng i 58.9% ar gyfartaledd rhwng 2008 a 2012 (FFBB, 2017).³³ Mae data mwy diweddar yn dangos bod cyfraddau goroesi tair blynedd ar gyfer y cwmnïau a ddechreuodd yn 2014 yng Nghymru (60%) yn debyg i'r rhai ar gyfer Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon.³⁴

13.7%

Cyfradd geni busnesau
Cymru yn 2017

11.9%

Cyfradd genedigaethau
busnes yr Alban yn 2017

11.3%

Cyfradd geni busnesau
Gogledd Iwerddon yn 2017

³¹ Gweler <https://stats.wales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Businesses/Business-Demography/businessbirthsrates-by-area-year>

³² Mae'r rhain yn ffigurau dros dro, ac yn dangos cynnydd yng nghyfradd genedigaethau busnes Cymru o 12.3% yn 2016 i 13.7% yn 2017. Cyhoeddir y diweddariad nesaf i'r ffigurau hyn ym mis Tachwedd, 2019.

³³ FFBB (2017). Canol coll Cymru / Wales' missing middle. Ar gael o: https://www.fsb.org.uk/docs/default-source/fsb-org-uk/fsb_missing_middle_eng.pdf?sfvrsn=0

³⁴ Demograffeg Busnes, Swyddfa Ystadegau Gwladol. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/businessindustryandtrade/business/activitysizeandlocation/datasets/businessdemographyreferencetable>

5.2. Uchelgeisiau twf isel BBaCh

Ymchwiliwyd yn helaeth yn y DU i'r cysylltiadau rhwng uchelgeisiau twf ac arweinwyr BBaCh a rhagolygon twf busnes sylfaenol (gweler BEIS 2016 am ymchwil diweddar).³⁵

Nododd Monitor Cyllid BBaCh 2018 fod y gyfradd isaf o BBaCh sy'n bwriadu tyfu yn y DU wedi'u cofnodi yng Nghymru, a hynny ar gyfartaledd trwy gydol y cyfnod 2013-2018.³⁶ Gall hyn nodi uchelgeisiau twf isel llawer o berchnogion BBaCh Cymru, ac felly, mae'r ffactor hwn yn pennu nifer y microfusnesau a'r busnesau bach sy'n esblygu'n gwmnïau canolig eu maint. At hynny, mae Monitor Cyllid BBaCh 2018 yn nodi mai dim ond 35% o'r BBaCh a arolygwyd yng Nghymru a gofnododd dwf yn y 12 mis blaenorol.

Mae data o'r System Orlhain Ecwiti Busnesau Bach blynyddol, a gyhoeddwyd gan Fanc Busnes Prydain, yn dangos bod cyfran Cymru o gyfanswm BBaCh y DU wedi aros yn sefydlog ar oddeutu 4% am lawer o'r cyfnod ar ôl 2010. Dim ond ychydig o gynnydd y mae cyfran Cymru o gwmnïau twf uchel y DU wedi ei wneud, gan dyfu o 3% yn 2014 i 4% yn 2016 a 2017.³⁷ Cofnododd Cymru'r gyfran ail isaf o ran cwmnïau'n tyfu ymhlith rhanbarthau'r DU, ar ôl yr Alban³⁸, a'r drydedd gyfran isaf o ran cwmnïau'n tyfu,³⁹ ar ôl yr Alban a Dwyrain Canolbarth Lloegr. Felly gall uchelgeisiau twf cymharol isel fod yn gysylltiedig ag esblygiad y stoc busnes preifat. Er y gall cyfraddau dechrau busnes fod yn gymharol gryf yng Nghymru (gweler 5.1), gall y cryfder hwn gael ei wrthweithio yn rhannol gan uchelgais twf is, ac felly, effeithir ar lefelau cynhyrchiant rhanbarthol.

5.3. Masnachu rhyngwladol

Mae gan BBaCh Cymru ddwysedd allforio llawer is na BBaCh yn y gweinyddiaethau datganoledig eraill, fel y dangosir yn adroddiad Cyllid Allforio DEC.⁴⁰ Dangosodd canlyniadau Arolwg Busnesau Bach Hydredol 2018 y SYG mai dim ond 13% o BBaCh Cymru oedd yn

allforio nwyddau a / neu wasanaethau yn 2018, y gyfran isaf yn y DU.⁴¹ Gallai ymgysylltu â masnach rhyngwladol roi hwb sylweddol i ragolygon cwmnïau, oherwydd economïau graddfa, rhannu gwybodaeth a chyfnewid technoleg, a chynyddu cyflogau'r gweithwyr.

³⁵ See BEIS (2016) Business growth ambitions amongst SME leaders – changes over time and links to growth. Ar gael ar: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/552513/beis-16-17-growth-ambition-report-2016.pdf

³⁶ BVA BDRC (2019) SME Finance Monitor 2018. Ar gael ar: http://www.bva-bdrc.com/wp-content/uploads/2019/06/BVABDRC_SME_Finance_Monitor_Annual_Report_2018_F.pdf

³⁷ Banc Busnes Prydain (2019). System Orlhain Ecwiti Busnesau Bach. Ar gael drwy'r ddolen ganlynol: <https://www.british-business-bank.co.uk/wp-content/uploads/2019/06/Small-Business-Equity-Tracker-2019.pdf>

³⁸ Yn ôl y Ganolfan Ymchwil Menter, busnesau sy'n tyfu yw busnesau newydd sydd â referniw o dan £0.5m sy'n tyfu i dros £1m mewn referniw ar ôl 3 blynedd.

³⁹ Yn ôl y Ganolfan Ymchwil Menter mae camu i fyny yn gwmnïau sydd wedi cynyddu eu trosiant o'r ystod rhwng £1m a 2m i leiaf £3m dros gyfnod o dair blynedd

⁴⁰ DEC (2019) Cyllid Allforio yng Nghymru. Ar gael o: https://developmentbank.wales/sites/default/files/2019-02/English_Bespoke%20Report_FINAL_25%20Feb2019.pdf

⁴¹ BEIS (2019). Arolwg Busnesau Bach Hydredol: Cyflogwyr busnesau bach a chanolig (busnesau â 1-249 o weithwyr) - DU 2018. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/803645/LSBS_2018_employers.pdf

5.4. Ymyrraeth y llywodraeth

Mae gan ymyriadau'r llywodraeth y potensial i gefnogi twf cwmnïau ac ysgogi esblygiad sydd yn fwy deinamig o ran maint cwmnïau. Yn wir, mae'r BBaCh yng Nghymru sydd wedi derbyn cymorth a chefnogaeth y llywodraeth fel arfer yn dangos rhagolygon goroesi gwell na chwmnïau nad ydynt wedi derbyn cymorth.⁴²

Yn syml, gallai hyn fod yn gysylltiedig â'r potensial i BBaCh sydd â ffocws ac sydd yn fwy uchelgeisiol geisio cefnogaeth. Fodd bynnag, amlygodd tua 70% o ymatebwyr arolwg Ffederasiwn Busnesau Bach (FfBB) yng Nghymru yr angen am fwy o gefnogaeth, yn enwedig ym meysydd marchnata a chyngor ariannol i ddatblygu busnesau (FfBB Cymru 2013)⁴³ er y derbynnir bod hwn bellach yn arolwg dyddiedig ac roedd yn seiliedig ar wybodaeth hunan-gofnodedig.

Fodd bynnag, hyd yn oed pan ddaw lefelau uwch o gefnogaeth ar gael, mae mater diriaethol o hyd ynghylch ymwybyddiaeth isel BBaCh o gynlluniau cymorth y llywodraeth. Mae cefnogaeth allforio yn enghraifft dda o hynny. Er enghraifft, yn ôl adroddiad diweddar Cyllid Allforio DEC, nid oedd 76% o'r BBaCh a oedd yn ystyried allforio yn ymwybodol o'r gefnogaeth cyllid allforio a ddarperir gan gyrrff y llywodraeth, ac nid oedd y cwmnïau a oedd yn allforio yn anuniongyrchol trwy werthiannau i gwmnïau yn y DU yn ymwybodol o hynny chwaith.⁴⁴ At hynny, dim ond 1.9% ar gyfartaledd oedd cyfran y mentrau yng Nghymru rhwng 2014-15 a 2016-17 a gyrchodd naill ai'r Cynllun Buddsoddi mewn Mentrau neu'r Cynllun Buddsoddi mewn Mentrau Cychwynnol, sef dau gynllun a gynigir gan lywodraeth y DU.⁴⁵

Mae cefnogaeth ac ymyriadau'r llywodraeth yng Nghymru yn effeithio ar esblygiad y stoc busnes preifat. Enghraifft dda yw'r Rhaglen Cyflymu Twf, sef cefnogaeth gyfredol gan Fusnes Cymru sy'n targedu adnoddau ar gyfer y cwmnïau â'r rhagolygon twf mwyaf a chwmnïau arfaethedig â thwf cyflym. Mae'r math hwn o raglen wedi bod yn llwyddiannus (er enghraifft, mae'r Rhaglen Cyflymu Twf gan Fusnes Cymru wedi arwain at greu swyddi ac allforion newydd yn y cyfnod 2015-2019).

Heb os, oherwydd eu llwyddiant, bydd cwmnïau dethol a gefnogir gan ymyrraeth yn dod yn dargedau posibl ar gyfer trosfeddiannu allanol, ac nid yw hyn o reidrwydd yn ganlyniad negyddol ar gyfer datblygu economaidd rhanbarthol. Ymddengys mai'r her yw sicrhau, lle mae cwmnïau'n dymuno tyfu a pharhau i gael eu rheoli'n lleol, bod ymyrraeth yn cefnogi hyn, efallai drwy hwyluso olyniaeth leol. Er enghraifft, mae gan Fanc Datblygu Cymru Gronfa Olyniaeth Rheoli Cymru i gynorthwyo dilyniant o'r fath. Ar yr un pryd, mae angen gofal wrth fonitro'r potensial ar gyfer adborth negyddol i ymyriadau. Er enghraifft, a allai cynlluniau gwarantu benthyciadau cenedlaethol ddarparu cymhellion, gan gynnwys enillion cyfalaf a chonsesiynau treth, i sylfaenwyr allu gwerthu yn gynnar? Yn ogystal â hyn, a allai cefnogaeth trwy rwydweithiau angylion busnes a gefnogir gan y llywodraeth arwain at ecwiti allanol mewn BBaCh â thwf cyflym sy'n ceisio gwireddu'r buddsoddiad yn gynnar h.y. cyfalaf tymor byr?

⁴² Gweler er enghraifft gwerthusiadau blaenorol o ymyriadau Busnes Cymru, Gwerthusiad Terfynol y CwsmerYmgysylltu a Phrosiectau Cymorth Cychwyn Busnes Newydd. Ar gael yn <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-07/161005-evaluation-customer-engagement-business-start-up-projects-en.pdf>

⁴³ FfBB Cymru (2013). Busnesau Bach mewn Sectorau Blaenoriaeth. Ar gael o: <https://www.fsb.org.uk/docs/default-source/Publications/policy/rpu/wales/images/cu-fsbw-small-businesses-in-priority-sectors.pdf?sfvrsn=1>

⁴⁴ DEC (2019) Cyllid Allforio yng Nghymru. Ar gael o: https://developmentbank.wales/sites/default/files/2019-02/English_Bespoke%20Report_FINAL_25%20Feb2019.pdf

⁴⁵ Cynllun Buddsoddi Menter Cynllun Buddsoddi Cyllid HMRC (2018) a Rhyddhad Treth Buddsoddi Cymdeithasol. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/710986/May_2018_Commentary_EIS_SEIS_SITR_National_Statistics.pdf. British Business Bank (2017) The benefits of diverse smaller business finance markets. Ar gael: <https://british-business-bank.co.uk/wp-content/uploads/2017/09/291-Diversity-Report-2017-LR.pdf>

5.5. Materion cyllido

Adroddodd FfBB Cymru fod 30% o berchnogion BBaCh a arolygwyd yng Nghymru yn 2012 wedi nodi mynediad i gyllid fel problem ddatblygiadol allweddol.

Yn ôl *Arolwg Hydredol Busnesau Bach 2017* y SYG, dim ond 6% o berchnogion BBaCh yng Nghymru a ddefnyddiodd gyllid amgen⁴⁶, o'i gymharu ag 11% yn yr Alban, 10% yn Lloegr, ac 8% yng Ngogledd Iwerddon. Fodd bynnag, yn ôl Adroddiad Marchnadoedd Cyllid Busnesau Bach 2018/19, nifer y benthyciadau i BBaCh yng Nghymru oedd 8% o fenthyciadau'r DU a ddarparwyd yn 2018, a chyfran Cymru o BBaCh y DU oedd 4%.⁴⁷

Mae mynediad at gyllid allanol yn gysylltiedig â materion megis risg credyd; mae risg credyd yn benderfynnydd cryf o ran rhagolygon goroesi busnes. Mae Ffigur 9 yn rhoi gwybodaeth risg ar gyfer dros 60,000 o BBaCh yng Nghymru. Mae cyfran y BBaCh yng Nghymru yn uwch na chyfartaledd y DU. At hynny, mae adroddiadau chwarterol *Dirnad Economi Cymru* wedi nodi bod cyfraddau BBaCh yn y grŵp risg uchel wedi cynyddu ers canol 2018.

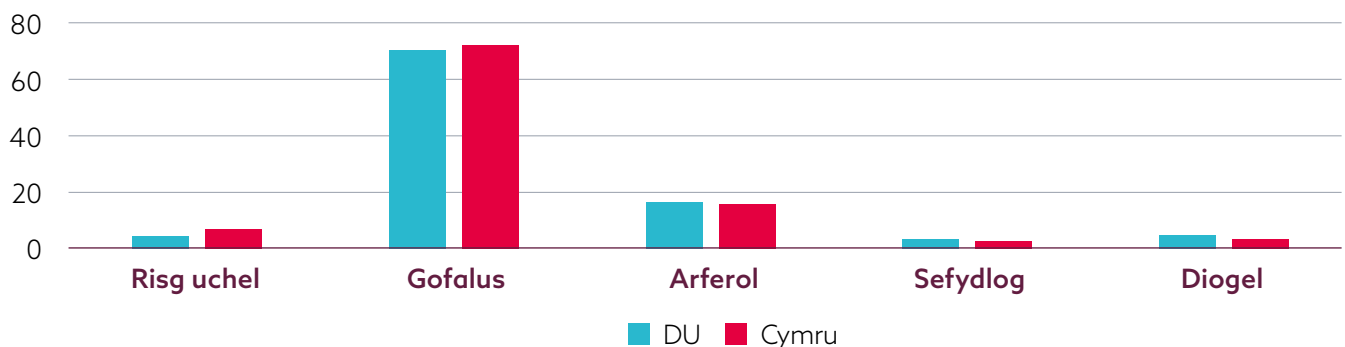
Defnydd cyllid BBaCh Cymru

Yn ôl *Monitor Cyllid BBaCh 2018*, cyfran y BBaCh a oedd yn defnyddio unrhyw fath o gyllid allanol oedd 44% (DU, 36%), y gyfradd uchaf yn arolygon *Monitor Cyllid BBaCh* ers 2013. Roedd tua 43% o'r BBaCh a arolygwyd yng Nghymru yn fusnesau nad ydynt yn fenthycwyr parhaol (DU, 48%). Yn ystod y 12 mis diwethaf, nododd 84% o'r BBaCh a arolygwyd yng Nghymru eu bod yn hapus nad oeddent wedi ceisio, neu eisiau ceisio cyllid.

I grynhoi, nid yw bylchau cyllido BBaCh Cymru a'u hawydd isel am gyllid (gan gysylltu â'u huchelgeisiau twf isel, a chyfraddau uchel o beidio â benthycu'n parhaol)⁴⁸ yn amodau delfrydol ar gyfer poblogaeth fusnes ddeinamig. Mae'r cydgyssylltiad cymhleth rhwng sgoriau credyd BBaCh, uchelgais twf isel, a mynediad at gyllid yng Nghymru yn fater sy'n gofyn am lefelau uwch o ymchwil yn y dyfodol.

Ffigur 9.

Risg credyd busnesau bach a chanolig: cyfran amcangyfrifedig o fusnesau bach a chanolig ym mhob dosbarth credyd.

Ffynhonnell: Yn deillio o FAME, 2019

⁴⁶ Cyllid amgen yw'r un sy'n tarddu o unrhyw ffynonellau eraill ar wahân i'r banciau, y wladwriaeth a chyllid mewnol.

⁴⁷ British Business Bank (2019) Small Business Finance Markets 2018/19. Ar gael o: https://www.british-business-bank.co.uk/wp-content/uploads/2019/02/British_Business_Bank_Small-Business-Finance-Report-2019_v3.pdf

⁴⁸ BVA BDRC (2019) Monitor Cyllid Busnesau Bach a Chanolig 2018. Ar gael o: http://www.bva-bdrc.com/wp-content/uploads/2019/06/BVABDRC_SME_Finance_Monitor_Annual_Report_2018_F.pdf

5.6. Materion strwythurol economi Cymru

Effeithir ar ddsbarthiad ac esblygiad maint busnes yng Nghymru gan faterion swyddogaeth a strwythur mwy cyffredinol y diwydiant.

Mae rhai diwydiannau bob amser yn tyfu'n gyflymach nag eraill, mae Cymru'n hysbys bod ganddi arbenigedd cyflogaeth uwch mewn sectorau sy'n tyfu'n gymharol araf ar lefel ryngwladol. Mae gwerth ychwanegol gros Cymru, fesul unigolyn, wedi bod oddeutu 73% o'r cyfartaledd cenedlaethol, gan ostwng o 75% ym 1998 i 73% yn 2017⁴⁹ - ac mae hysteresis gwerth ychwanegol gros Cymru yn rhannol yn swyddogaeth o'i ddsbarthiad gweithgaredd rhwng gwahanol ddiwydiannau. Yn ogystal â hyn, mae mater hefyd ynghylch locws rheoli cwmnïau.

Mae Cymru yn economi ranbarthol lle mae llawer o'i phrif swyddfeydd busnes y tu allan i'r rhanbarth. Mae hyn yn amlwg o'r mewnwelediadau gwahanol i'r stoc cwmnïau canolig eu maint o amcangyfrifon sydd yn, neu ddim yn, ystyried cwmnïau lle mae gweithgaredd ranbarthol sylweddol ond heb unrhyw swyddfa ranbarthol gofrestrdig (gweler adran 3.1). Mae peth ymchwil wedi dadlau bod cyflogaeth yn gymharol fwy sefydlog mewn is-gwmnïau tramor yng Nghymru.⁵⁰ Mae sefydlogrwydd cymharol gweithgaredd ranbarthol mewn cwmnïau, sydd â swyddfeydd cofrestredig yng Nghymru neu heb, yn fater sy'n haeddu ymchwil bellach.

73%

cyfartaledd cenedlaethol Cymru o werth ychwanegol crynswth y pen

-2%

gostyngiad yng nghyfartaledd Cenedlaethol Cymru o werth ychwanegol crynswth y pen ers 1998

⁴⁹ <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Regional-Accounts/Gross-Value-Added-GDP/gvaperhead-by-area-year>

⁵⁰ Gweler McNabb R. a Munday, M. 'The stability of the foreign manufacturing sector: Evidence and analysis for Wales 1966-2003', European Urban and Regional Studies 24.1, 2017, tudalen 50-68

5.7. Hanes economaidd Cymru

Dylanwad arall ar ddsbarthiad maint cwmnïau a'u hesblygiad yw hanes economaidd. Er enghraifft, mae rhanbarthau sydd â hanes o ddominyddiaeth diwydiant mawr yn ei chael hi'n anoddach darparu creigwely i gwmnïau bach sy'n tyfu'n gyflym.

Mae hanes economaidd Cymru wedi effeithio ar strwythur busnes y rhanbarth. Yn oes y chwyldro ôl-ddiwydiannol, roedd economi Cymru yn seiliedig ar gorfforaethau mawr a oedd yn weithgar ym maes echdynnu a gweithgynhyrchu trwm. Efallai y bydd rhanbarthau sydd â hanes o gwmnïau mawr yn dominyddu arnynt yn ei chael yn anoddach darparu'r tir ar gyfer cwmnïau bach sy'n tyfu'n gyflym.

Yn ogystal, mae crebachiad y diwydiannau mwyngloddio a dur, a'r hediad cyfalaf i wledydd cost isel wedi achosi effeithiau pellach ar Gymru, gan gael ei nodweddu fel hen ranbarth diwydiannol, yn debyg i achosion eraill ledled y DU ac Ewrop, gan gynnwys Gogledd Ddwyrain Lloegr, Walloon yng Ngwlad Belg, a Ruhr yn yr Almaen.⁵¹ Gall dibyniaethau hanesyddol cymharol uwch ar lai o ddiwydiannau mawr gysylltu â thueddiadau cyfredol o ran cyfraddau dechrau busnes, yn ogystal â lefelau entrepreneuriaeth benodol. O ganlyniad, mae gan ddewisiadau busnes, datblygu a pholisi'r gorffennol ran i'w chwarae yn esblygiad cyfredol y stoc fusnes.

5.8. Casgliadau

Mae'r adran hon wedi archwilio rhai ffactorau posibl a allai esbonio lefelau isel o esblygiad a deinameg busnes yng Nghymru.

Mae uchelgeisiau twf BBaCh yng Nghymru yn gynwysedig yn y ffactorau a awgrymir. Mae'r ffactor hwn yn arbennig o bwysig, gan fod hyn yn gysylltiedig â llawer o ffactorau eraill megis cyfraddau isel masnachu rhyngwladol, a materion cyllido (o'r ochr cyflenwi a galw). Ymhlith y ffactorau eraill a nodwyd, mae natur

ac ymwybyddiaeth ymyriadau llywodraeth, ffactorau strwythurol a hanesyddol. Felly mae'n anodd gwahanu'r ffactorau hyn, oherwydd yr esboniadau am gyfraddau isel esblygiad busnes sy'n ymwneud â chymysgedd cymhleth o ffactorau sy'n fewnol ac yn allanol i bob cwmni a diwydiant. Mae adran olaf yr adroddiad hwn yn amlinellu'r casgliadau allweddol ac yn nodi materion ar gyfer ymchwil bellach.

⁵¹ Birch, K., MacKinnon, D. and Cumbers, A. (2010). Old Industrial Regions in Europe: A Comparative Assessment of Economic Performance. *Regional Studies*, 44:1, 35-53.

Mae'r adroddiad wedi dangos bod gan Gymru gyfran debyg o gwmnïau maint canolig, o ran cyfrif menter, a chyfran uwch, o ran cyfraniad at gyflogaeth a throsiant, o'i gymharu â chyfartaledd y DU. Felly, yng nghyd-destun y DU, nid oes canol ar goll os ystyrir hyn yn nhermau cyfran y cwmnïau maint canolig yn y cyfrif busnes yng Nghymru. Yn wir, mae cwmnïau canolig yn gwneud cyfraniad cymharol bwysig i'r economi ranbarthol.

Mae'r adroddiad hwn hefyd yn cadarnhau nad oes strwythur busnes unigryw na delfrydol. Yn hollbwysig, mae dadleuon cryf ynghylch diffinio ffiniau rhwng cwmnïau meicro, bach, canolig a mawr, ac mae angen gofal o ran ymyriadau a allai flaenoriaethu un dosbarth maint busnes dros y llall. Yn economi gyfoes Cymru, mae'n bwysig bod ymyriadau yn annog twf ac arloesedd cynhyrchiant waeth beth yw maint y cwmni. Fodd bynnag, mae'n hanfodol i ymyriadau gefnogi dilyniant cwmnïau bach i gwmnïau canolig, ac annog dilyniant ymhlith cwmnïau canolig. Mae'r dadansoddiad yn yr adroddiad hwn yn dangos y niferoedd cymharol fach o gwmnïau a sefydliadau canolig eu maint sy'n nodi twf cryf dros gyfnod o 4-10 mlynedd. Er bod diddordeb anochel yn y cwmnïau twf cyflymaf, mae angen rhoi sylw hefyd i egluro pam mae mwyafrif y cwmnïau canolig eu maint yng Nghymru yn tyfu'n arafach a'r cydbwysedd rhwng ffactorau mewnol cwmnïau a ffactorau marchnad allanol ac amgylchedd wrth egluro twf arafach.

Nid yw'r adroddiad yn dod i unrhyw gasgliadau ynghylch a fyddai Cymru'n elwa o fwy neu lai o gwmnïau canolig fel cyfran o'r stoc busnes preifat. Yn y DU gyfan, nid yw cwmnïau canolig yn gwneud cymaint o gynnydd o gymharu â'u cymheiriaid mewn sawl gwlad yn yr UE, o ran eu cyfran mewn cyfrif menter, cyflogaeth a throsiant. Nid oes cysylltiad pendant rhwng gwahaniaethau yng nghyfraniadau busnes o ran maint dosbarth a chynhyrchedd rhanbarthol, a byddai'n anodd archwilio'r cysylltiad hwn yn empeiraidd.

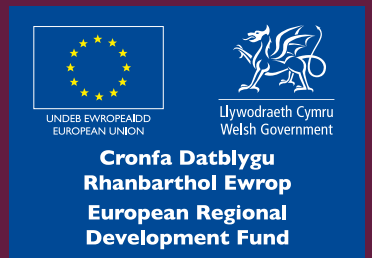
Fodd bynnag, mae'r adroddiad yn awgrymu bod cwmnïau llai yng Nghymru yn gwynebu heriau ynghylch newid i fentrau canolig. Mae'r twf yn nifer a chyfran y cwmnïau ar draws y bandiau canolig eu maint yng Nghymru wedi bod yn gymharol wan o'i gymharu â thwf mewn dosbarthiadau maint eraill. Mae'r adroddiad yn dyfynnu cyfres o faterion sy'n dylanwadu ar ddilyniant o'r fath.

Mae'r adroddiad yn nodi bod materion yn ymwneud â diffinio cwmnïau canolig yn peri dadansoddiad yn broblemus. Er enghraifft, cwmnïau bach sydd â nodweddion cwmnïau maint canolig o ran cyrhaeddiad ac allbwn, ond nid mewn cyflogaeth. Yn wir, y casgliad cyffredin a wnaed mewn perthynas â'r mater hwn yw bod yr hyn sy'n gwmni bach neu ganolig yn amrywio yn ôl y diwydiant cyfeirio, a hyd yn oed o fewn diwydiannau mae cynnydd mewn rhoi gwaith ar gontract allanol hefyd yn rhwystro dadansoddiad cyson. Ar ôl nodi'r materion hyn, mae'r adroddiad hwn yn awgrymu y gallai fod gwahaniaethau pwysig yn ôl locws rheoli cwmnïau canolig yng Nghymru.

Gallai gwahaniaethau yn nodweddion economaidd cwmnïau canolig a reolir o Gymru yn hytrach na'r rhai â gweithgaredd yng Nghymru ond sydd â'u pencadlys mewn man arall, fod yn bwysig. Mae rhagdybiaeth sylfaenol y gallai cwmnïau a reolir yn lleol ddefnyddio ystod ehangach o swyddogaethau gwerth uwch a darparu mwy o ddyfnder galwedigaethol na chwmnïau lle mae gwneud penderfyniadau effeithiol yn cael ei osod y tu allan i'r rhanbarth. Er enghraifft, efallai na fydd cangen o sefydliad gweithgynhyrchu mwy yn cynnig cyfleoedd ar gyfer ystod eang o sgiliau. Yn yr achos hwn, gallai fod yn wir fod swyddogaethau gwerth uwch yn cael eu gosod mewn man arall yn y strwythur corfforaethol. Dylai ymchwil yng Nghymru yn y dyfodol ganolbwyntio ar faterion perchnogaeth a rheolaeth, a'r canlyniadau i'r economi leol, yn enwedig o ran datblygu sgiliau, gofynion cyllid, ac ymddygiad prynu lleol. Mae'n ymddangos bod hyn yn arbennig o bwysig wrth i ddiddordeb dyfu yng nghysyniad yr economi sylfaenol.

Yn gysylltiedig â'r pwynt uchod, mae hanes diweddar yn frith o achosion lle mae cwmnïau llwyddiannus o Gymru yn cyrraedd trothwy ac yna'n cael eu prynu gan gwmnïau allanol (er enghraifft, Howies, Rachel's Dairy). Nid yw hyn o reidrwydd yn beth drwg mewn economi sy'n cael ei harwain gan y farchnad, er bod llai o achosion o gwmnïau o Gymru yn mynd ymlaen i fod yn gwmnïau rhyngwladol yn eu rhinwedd eu hunain. Fodd bynnag, mae deall strwythur perchnogaeth ac olyniaeth cwmnïau yn bwysig i allu deall esblygiad a demograffeg busnes yng Nghymru, a'r goblygiadau cysylltiedig ar gyfer datblygu economaidd. Mae cwestiynau allweddol ynglŷn ag ymchwil i BBAcH yn cynnwys dynameg maint cwmnïau, er enghraifft, faint o gwmnïau canolig sy'n llwyddo i ddod yn gwmnïau mawr, a beth sy'n digwydd i ragolygon twf busnes ar ôl i gwmnïau allanol gymryd cwmnïau drosodd? Archwilir y materion hyn mewn adroddiad DEC yn ystod 2020.

Dirnad Economi Cymru Economic Intelligence Wales

banccatblygu.cymru
developmentbank.wales

Mae Banc Datblygu Cymru ccc (Development Bank of Cymru Plc) yn gwmni daliannol Grŵp sy'n masnachu fel Banc Datblygu Cymru. Mae'r Grŵp yn cynnwys nifer o is-gwmnïau sydd wedi'u cofrestru gydag enwau gan gynnwys y llythrennau blaen BDC. Mae Banc Datblygu Cymru ccc yn gwmni cyllid datblygu sy'n eiddo llwyr i Weinidogion Cymru ac nid yw wedi'i awdurdodi na'i reoleiddio gan yr Awdurdod Rheoleiddio Darbodus (ARHD) na'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (AYA). Mae gan Banc Datblygu Cymru (Development Bank of Cymru Plc) dri is-gwmni sydd wedi'u hawdurdodi a'u rheoleiddio gan yr ARhA. Sylwer nad yw Banc Datblygu Cymru ccc (Development Bank of Cymru Plc) nac unrhyw un o'i is-gwmnïau yn sefydliadau bancio nac yn gweithredu fel y cyfryw. Mae hyn yn golygu na all unrhyw un o'r endidau grŵp dderbyn blaendaliadau gan y cyhoedd. Gellir dod o hyd i siart strwythur cyfreithiol cyflawn ar gyfer Banc Datblygu Cymru ccc **banccatblygu.cymru**.